

Ponedjeljak, 3. jun 2002.

Svedok K-12

Svedok Frederik Kronig Abrahams (Frederick Cronig
Abrahams)

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.06 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs (Nice).

TUŽILAC NAJS: Ako imamo odlaganje za nekoliko minuta, a nadam se da nemamo, to je zbog sitnih problema sa prvim svedokom, K-12. Neka uđe u sudnicu, molim.

SUDIJA MEJ: Dopustite svedoku da da izjavu. Da. Samo čitajte ono što je na samoj karti, ako biste mogli.

SVEDOK – K-12: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Da. Izvolite, sedite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ćete biti u ovom procesu poznati kao svedok K-12. Poslužitelj će vam pokazati parče papira na kome je ime, datum rođenja i reči "pseudonim K-12". Hoćete li, molim vas, pogledati u taj papir? Pročitajte u sebi i recite jednostavno da. To je jedina reč koja treba da bude rečena, ako je

datum rođenja vaš. Ako nije vaš, recite ne, ali ako je vaš, samo recite da.

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS: Može li taj komadić papira biti prosleđen na uobičajeni način? Mi imamo, bojim se, samo malu mapu, onu koja je vama poznata, koja pokazuje sve oblasti o kojima govori ovaj svedok, ali mislim da će oblasti u Srbiji o kojima on trenutno treba da govori biti dovoljno identifikovane, ako se identifikuje po nekoj oblasti. Može li ovaj prvi mali, sasvim mali prvi deo svedočenja biti na privatnoj sednici, pošto je shvatljivo da bi mogao da identifikuje svedoka?

(privatna sednica)

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Svedoče K-12, da li ste vi služili Jugoslovensku narodnu armiju?

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Da, služio sam vojsku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koje je to godine bilo?

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: 1988. do 1989. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koje ste poslove obavljali dok ste služili u vojsci?

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Vozača.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste imali neku osnovnu vojnu obuku kao i potrebnu obuku za vozača u vojsci?

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Posle vojnog roka, da li ste se vratili građanskom životu i radili nekoliko godina kao vozač kamiona?

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je postojala žena sa kojom ste delili život, odgovorite samo da ili ne, ali sa kojom u stvari niste formalno bili venčani?

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Ne želim na to da odgovorim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se u februaru 1999. godine desilo nešto, kada su došli neki ljudi u vašu kuću? Odgovorite prvo samo sa da ili ne.

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Neću da me pobrkaju. Ja ne mogu da svedočim, da li oni razumeju ovaj jezik koji ja pričam, je li razumeju šta znači da ne mogu?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja vas samo molim da saslušate pitanje. Februara 1999. godine da li su neki ljudi došli u vašu kuću? Da ili ne?

SVEDOK K-12 – ODGOVOR: Da li su oni možda gluvi? Ako kažem da ne mogu da sarađujem u tom smislu, onda ne mogu da sarađujem. Dobro, ima da me pita nešto što me pita. Ja ću odgovoriti jedanput da neću da sarađujem, neću da sad trošim ovde i vodu i živce.

SUDIJA MEJ: Vi ste došli ovde da govorite istinu. Trebalo bi to da imate na umu.

SVEDOK K-12: Da, ali istina je da ne mogu da svedočim i nema nigde nijedna druga istina pored toga.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA KVN: Gospodine K-12, budite ljubazni i objasnite Sudu razloge zbog kojih ne možete da svedočite. Molim vas, učinite to ponovo.

SVEDOK K-12: Njima odgovara da ja sa nekim svojim objašnjenjima dovedem nekog još više u dodatnu opasnost nego što je,

recimo, je l' to po njihovim propisima odgovara, neka vam on kaže prvo?

SUDIJA KVON: Mi ne znamo šta se dešava sa vama i vašom porodicom, mi ne znamo vašu situaciju. Dajte mi samo neku okvirnu informaciju o tome. Gospodine K-12, vi ste dali izjavu Tužilaštvu i dobili ste zaštitne mere koje obezbeđuju da se vaš identitet javno ne sazna i postoje još mnoge druge zaštitne mere koje su preduzete. Možemo li pogledati taj časopis? Da li može da se stavi na projektor? Ne. Ah, da. Pretresno veće će to prvo da pogleda.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Svedoče K-12, vratićemo vam ovaj časopis. Gospodine Najs, mislim da nema smisla da nastavljamo u ovom trenutku, osim ako nemate nekih drugih pitanja za koje mislite da ih vredi postaviti. Ne deluje tako.

TUŽILAC NAJS: Ne. Ja ću možda kasnije podneti jedan zahtev.

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC NAJS: I možda će Pretresno veće uskoro morati da razmotri šta treba da se radi sa ovako nevoljnim svedokom. Moram da kažem da ovakvo ponašanje nije baš bez presedana u istoriji koja je bila promenljiva. Ali ovaj svedok je ipak počeo da svedoči, mada nije rekao ništa bitno. Možda ćemo dobiti od vas dozvolu da sa njim porazgovaramo. Možda njegovo svedočenje može da se odloži, a mi ćemo beležiti ono što se bude među nama dešavalo? Možda neće baš sve moći biti dostupno optuženom jer će tu možda biti stvari koje neće biti na raspolaganju, ali ćemo beležiti šta se dešava i vratiti se na to.

SUDIJA ROBINSON: Da. Kako će se to vremenski poklapati sa vašim zahtevom? Jedno bi moglo da se ne uklapa sa drugim.

TUŽILAC NAJS: Da. U tim razgovorima, ja jednostavno neću pominjati zahtev koji ću uputiti Pretresnom veću. Ja ću u tim razgovorima jednostavno da se pozabavim, ili će to učiniti gospođa Romano, ako se ja na početku budem bavio nekim drugim svedokom, dakle pozabavićemo se onim o čemu je svedok spreman da govori, i drugim stvarima koje smo pre par minuta pomenuli, ali nećemo pominjati zahtev koji ću ja podneti.

SUDIJA MEJ: Samo momenat. Svedoče K-12, mi ćemo odložiti vaše svedočenje, što znači sledeće: vi ćete razgovarati sa jednim od pripadnika Tužilaštva. Preispitaćete svoju poziciju i svoju obaveznu da kažete istinu. Takođe, treba pažljivo da razmislite i o svojoj opštoj situaciji. Sada prekidamo sa ovim svedočenjem. Možete napustiti sudnicu. Pustite svedoka.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, kada počnemo jutarnju pauzu koja traje 20 minuta, ja ću možda zatražiti par minuta više da bih imao vremena da razgovaram sa ovim svedokom. Ali trudiću se da to obavim unutar tih 20 minuta. Naravno, može se desiti da neću imati šta da kažem.

SUDIJA MEJ: Šta želite, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Maločas, gospodin Najs je objasnio da je ovaj K-12 počeo da svedoči, onda ste ga pustili, ja smatram da imam pravo da ga unakrsno ispitam u vezi bar sa onim što je napisao u svojoj izjavi. Jer ovo je lažni svedok, i ovo ponašanje to potvrđuje.

SUDIJA MEJ: On nije svedočio ni o čemu o čemu biste vi mogli da ga unakrsno ispitujete i zbog toga ga niste unakrsno ispitali.

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedok je Frederik Kronig Abrahams (Frederick Cronig Abrahams), i kao što Pretresno veće zna, njegovo svedočenje može da se obavi kompletno u javnoj sednici. Takođe, kao što Sud zna, na njegovo svedočenje postoji prigovor

optuženog i bilo bi možda prikladno da prvo saslušamo njegov prigovor. Mislim da bi sada bilo umesno da obavestim gospodina Miloševića i Pretresno veće da je obim njegovog svedočenja uži nego što se može učiniti iz njegove izjave. Kao što sam već rekao u petak, nemam nameru da ulazim u nedavnu istoriju sa ovim svedokom. Samo ću pronaći rezime. Samo ćemo govoriti o jednoj ili dve stvari koje su se dogodile 1998. godine i o načinu na koji su razni izveštaji koje je on sastavio uručeni različitim jugoslovenskim organima u to vreme i, naravno, i samom optuženom. Pretresno veće će takođe možda želeti da čuje od ovog svedoka o pripremama dokaznog predmeta koji treba da bude predmet u ovom slučaju. Ali shvatam da postoji opšte prisutan prigovor koji se zasniva na radu gospodina Abrahamsa za kancelariju Tužilaštva.

SUDIJA MEJ: Mi imamo ispred nas jedan rezime. Da li je to taj?

TUŽILAC NAJS: Jeste.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi ste nam se obratili sa prigovorom na ovog svedoka i rekli ste da tokom ona dva perioda kada je ovaj svedok radio za Tužilaštvo, da je u to vreme radio konkretno na vašoj optužnici. U jednoj svojoj izjavi koju je on dao i ja je imam, u njegovoj izjavi od 24. januara ove godine, on kaže: "Tokom dva kratka perioda sam radio kao konsultant za kancelariju Tužilaštva, od aprila do juna 2000. godine i ponovo u avgustu 2001. godine. Vršio sam istraživački i analitički rad za kosovsku optužnicu protiv Slobodana Miloševića i drugih". Znači, vaš prigovor je da je on radio na ovim optužnicama. Međutim, i to je poenta, on jeste možda radio, ali to je nešto o čemu ga možete unakrsno ispitivati, ali je pitanje da li je to nešto zbog čega bi ga trebalo sprečavati da svedoči o sasvim različitim temama, to jest o onome što je čuo i video na Kosovu. Hoćete li nešto da nam kažete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hoću da kažem da je meni svejedno šta ćete vi odlučiti, ali vi ovde imate vrlo jasno da je on od aprila do juna 2000. godine i ponovo u avgustu 2001. godine, kako kaže,

“sproveo istraživanje i uradio analizu za optužnicu za Kosovo protiv Slobodana Miloševića”. Drugim rečima, Abrahams je pisao optužnicu i ovde se ponovo srećemo sa željom Tužioca da bude i tužilac i svedok, i da postavlja pitanja i da na njih odgovara. Reč je, dakle, o najužem saradniku Tužilaštva u pisanju optužnice i reč je o autoru te knjige Hjuman rajts voča (Human Rights Watch) koja je takođe stavljena kao glavno sredstvo optužnice, a posebno sam vam naglasio da je, kao što vidimo, izvan ovih datuma koji ovde pišu, znači, što on kaže u svojoj izjavi od aprila do juna 2000. i u avgustu 2001. godine. Znači, izvan tih datuma koje je naveo da je radio za Tužilaštvo, on je vodio razgovor novembra 2001. godine, takođe u ime ovoga i kao istražitelj razgovarao sa Ibrahimom Rugovom (Ibrahim Rugova). On ne samo da nije to uneo, nego je sakrio i pitanje je koliko je drugih aktivnosti vezanih za pravljenje ove lažne optužnice on sakrio i u kojoj je funkciji sve bio.

SUDIJA MEJ: Odgovor na to je da možete da ga unakrsno ispitujete o tome. To je nešto što se tiče težine njegovog svedočenja, koje će mu kasnije biti pridato, a ne o tome da li mu je uopšte dozvoljeno da svedoči.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja upravo govorim o tome da je toliko vidljivo njegovo neposredno učešće u pisanju optužnice i da je čitava njegova izjava gotovo identična sa optužnicom. O tome govorim, i da je dakle, ovo svedočenje stavljeno u funkciju isključivo propagandnog karaktera za optužnicu. Inače, što se mene tiče, može da vam svedoči ko god hoće. Ali želim da ovo naglasim da bi se videlo kakvim se sredstvima služi druga strana u forsiranju i propagiranju ove svoje lažne optužnice. A ovaj čovek nije prisustvovao ni na jednom mestu sa onima o kojima svedoči, a što je relevantno.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Prihvatićemo ovu izjavu. A prigovori naime, da je on u tim kraćim periodima radio za Tužilaštvo, konkretno na ovoj

optužnici, ne čine njegovo svedočenje neprihvatljivim. O tome se svedok može unakrsno ispitivati. Optuženi može postavljati svedoku pitanja o tome, ali to ne može da spreči ovog svedoka da svedoči. To bi moglo biti sasvim pogrešno.

TUŽILAC NAJS: Treba da zamolimo da uvedu svedoka. Ja sam ga zamolio da dođe pravo u sudnicu. Nadam se da je ispred vrata. Pokušaću da ga ispitam što kraće moguće. Shvatam da smo sada ušli u fazu suđenja kada njegovo svedočenje može biti u nekoj meri ponavljanje i ja uvek pokušavam da skratim ono što predstavlja ponavljanje, osim ako optuženi ne dovodi nešto u pitanje u toj meri da ponavljanje bude opravdano. Časni Sude, mislim da su ove izjave svedoka po proceduri 92bis, ja sam radio pod pretpostavkom da on neće biti prihvatljiv po tim odredbama i ne znam da li je Pretresno veće donelo neku odluku?

SUDIJA MEJ: Ne, tretiraćemo ga kao svedoka uživo. Mislim da je to mnogo bolji način. Dok čekamo, kako bismo znali šta se dešava, sledeći svedoci...

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedoci su svedoci na kriminalnoj osnovi, preostali svedoci na kriminalnoj osnovi za Račak (Racak)?

SUDIJA MEJ: Ja ovde imam belešku da su u slučajevima Mehmetija (Agron Mehmeti), Jeminija (Agim Jemini), Elšanija (Elshani) i Avdulija (Mehmet Avdyli) izjave uzete posle 11. februara. Mislim da treba tehnički tražiti posebnu dozvolu za njih.

TUŽILAC NAJS: Da, časni Sude, hvala što ste me podsetili na to. Gospođica Graham (Graham) je jutros htela da mi na to skrene pažnju. Vreme mi nije dozvolilo da dovoljno brzo shvatim pozicije. Mislim da nije toliko nezadovoljavajuće koliko se to Pretresnom veću možda čini, ali ću rešiti to.

SUDIJA MEJ: Da. Neka svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK ABRAHAMS: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Da. Izvolite, sedite.

GLAVNO ISPTIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaše puno ime?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Frederik Kronig Abrahams.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Abrahams, molićemo vas ovog jutra da budete što koncizniji u svom glavnom ispitivanju. Možda će biti teško kada budete hteli ponekad da date neki opširniji odgovor na moja pitanja koja će sugerisati kraći format, ali bih vas zamolio da imate na umu opšti interes da suđenje ne bude preopširno. Uz dozvolu Suda, ja ću da postavim nekoliko pitanja o vašem obrazovanju, o vašoj biografiji. Vi ste diplomirali na Univerzitetu u Vašingtonu (Washington University), i magistrirali na međunarodnim odnosima na Univerzitetu Kolumbija (Columbia University), na školi za međunarodne i javne poslove, sa posebnim akcentom na istočnu Evropu (Europe). Da li ste radili za Helsinšku skupštinu (Helsinki Citizens Assembly) u Pragu (Prague) između 1990. godine i 1992. godine?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste zatim radili u Albaniji (Albania), u jednom centru za obuku medija u Soroševoj (George Soros) fondaciji između 1993. i 1994. godine i posle toga, pet godina u Human rajts voč-u kao istraživač i kasnije viši istraživač koji je pokrivaio južni Balkan i bio zadužen za Albaniju, Makedoniju i Kosovo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što dođemo na temu vašeg rada za kancelariju Tužilaštva, da li ste, kao rezultat vremena koje ste proveli u Albaniji, naučili taj jezik?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dovoljno za normalan razgovor, ali po vašoj sopstvenoj oceni, ne da biste uzimali izjave svedoka i takve stvari?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mogu da vodim neke jednostavnije intervjue na albanskom jeziku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Radili ste za Tužilaštvo jednom ili više puta?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Dva puta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada je bio prvi put?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Prvi put, to je bilo u aprilu, maju i junu 2000. godine. Drugi put u avgustu 2001. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koja je bila vaša funkcija?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Analitičar istraživač, to je bilo moje zvanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste se takođe bavili intervjuisanjem potencijalnih svedoka i uzimanjem izjava svedoka?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste napustili taj posao u Hjuman rajts voču u i nastavili tamo samo sa konsultantskim aktivnostima, i da li trenutno sada pišete knjigu o Albaniji?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja sam napustio Hjuman rajts voč u martu 2000. godine, pre nego što sam počeo da radim u Tribunalu i sada trenutno radim kao povremeni konsultant. Uradio sam jednu konsultaciju za njih od kada sam prestao da radim puno radno vreme.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I trenutno pišete knjigu koju sam pomenuo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, trenutno pišem knjigu o tranziciji Albanije od komunizma.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Organizacija Hjuman rajts voč je nevladina organizacija. Recite nam u jednoj rečenici šta radi?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Hjuman rajts voč prati i izveštava o kršenju ljudskih prava širom sveta. To je nevladina organizacija koja izveštava bez obzira na religioznu, etničku ili političku naklonost ili veze i imamo mandat da ne prihvatamo nikakva sredstva iz fondova vlade.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su vaši izveštaji uključivali i izveštaje o Sjedinjenim Američkim Državama (United States of America)?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Hjuman rajts voč veoma aktivno izveštava o povredama ljudskih prava u Sjedinjenim Državama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ukoliko sada možemo da pogledamo paragraf 6 vašeg rezimea, to treba da pomogne Sudu, nemojte vi okretati tu stranu. Možete li, molim vas, navesti o kojim je još zemljama Hjuman rajts voč pisao kritičke izveštaje?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa taj spisak je prilično dug. Naša organizacija je aktivna skoro u svim zemljama sveta i mi smo dokumentovali zloupotrebe ljudskih prava, čak i od strane nedržavnih pravnih lica. Na Balkanu ova organizacija ima dugu istoriju. Izdavali smo izveštaje u kojima se kritikuje svaka vlada u regionu: Albanije, Makedonije, Jugoslavije, Bugarske(Bulgaria), Rumunije (Romania) i tako dalje. Spisak je dug.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A NATO nakon bombardovanja 1999. godine?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kakav je bio stav u jednom izveštaju Hjuman rajts voča o tome?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Organizacija je bila kritična prema NATO po nekoliko osnova. Prvo, mi...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je dovoljno, mislim da je dovoljno da kažete da ste kritikovali NATO, a o detaljima ako su bitni možemo kasnije. Što se tiče sužavanja našeg interesovanja na bivšu Jugoslaviju i na dokumentaciju zloupotreba, da li nam možete reći na koji sektor bivše Jugoslavije, u odnosu na nacionalnost, etničku grupu, ste vi imali kritička zapažanja ili izveštaje?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja bih rekao da nijedna vlada ili etnička grupa, ne bih rekao da mi kritikujemo etničke grupe, nije bila pošteđena naše kritike, nijedna od snaga u bilo kojem od sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Mi smo objavili kritičke izveštaje o snagama srpske i jugoslovenske vlade, o snagama hrvatske vlade, snagama bosanske vlade kao i o Oslobodilačkoj vojsci Kosova (UČK, Ushtra Clirimtare e Kosoves).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pošto vi i ja govorimo isti jezik, čini mi se da smo išli prebrzo i da smo, nismo pravili dovoljne pauze između pitanja i odgovora. Sada da pređemo, molim vas, na paragraf pet, to je "Metodologija Hjuman rajts voča" (Human Rights Watch Methodology), molim vas. Vrlo kratko. Petresno veće je već upoznato sa uopštenim pristupom, ali treba nam samo za zapisnik kakva je to metodologija.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Osnovni, primarni izvor našeg rada je rad na terenu, što podrazumeva razgovore sa žrtvama i sa očevicima kršenja i zloupotreba ljudskih prava. Mi obavljamo razgovore sa ovim ljudima. To su dugi i detaljni razgovori jedna osoba sa jednom, gde god je to moguće. Mi tražimo potkrepljujuće dokaze. Ukoliko neko tvrdi da je došlo do neke povrede zakona, onda mi tražimo sudsku dokumentaciju. Ako neko kaže da je skoro došlo do fizičkog zlostavljanja, onda tražimo da vidimo ožiljke ili modrice. Takođe prikupljamo medicinske izveštaje, izveštaje vlade i tako dalje. Gde god je moguće pokušavamo da posetimo mesta zločina ili navodna mesta gde je došlo do ovih kršenja, i takođe pokušavamo da dobijemo informaciju od navodnih počinioaca.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 7. Možete li nam molim vas reći kada je Hjuman rajts voč počeo da radi na Kosovu i vezano za Kosovo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Rad na Kosovu je započeo 1990. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Između 1990. i 2001. godine koliko je izveštaja o tom regionu napisao Hjuman rajts voč?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja mislim da je Hjumen rajts voč napisao 16 izveštaja o Kosovu u tom vremenskom periodu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Za koga su bili objavljeni ti izveštaji, sem naravno, onih koji su bili objavljeni za širu javnost? Na papiru ili čak na e-mailu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ti izveštaji se objavljuju javno i dostupni su na vebajtu, mada mislim da je to počelo sredinom devedesetih godina. Ali naši izveštaji se šalju i navodnim počinocima. U ovom slučaju svi naši izveštaji su poslani srpskim i jugoslovenskim vlastima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako ste to postigli?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Postoji tri primarna metoda. Pre svega, izveštaje šaljemo poštom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada se govori o Jugoslaviji i o Srbiji, da li to znači i da se šalje ovaj izveštaj na adresu u Srbiji?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je to jedini način na koji vi pokušavate da stupite u kontakt sa vlastima?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne. Uporedo sa slanjem pošte, mi imamo i spisak brojeva faksa kao i spisak elektronskih adresa, tako da znam sigurno da su svi naši izveštaji bili poslani optuženom koristeći sva tri metoda. Ja se lično sećam da sam njegovu email adresu dodao na spisak elektronskih adresa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: On je u to vreme imao elektronsku adresu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, sećam se da je njegova adresa bila slobodan.milosevic@gov.yu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste na bilo koji način koristili ambasade tih država kao poštanske fakove?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne razumem pitanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pa, ambasade srpske...

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, mi smo takođe slali naše izveštaje i jugoslovenskoj ambasadi u Vašingtonu (Washington D.C.).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koje godine ste prvi put putovali na Kosovo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Prvi put je bio u leto 1995. godine, ali moja prva istraživačka misija je bila na leto 1996. godine, u julu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kakav izveštaj je proizašao iz te misije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja sam istraživao i napisao izveštaj pod naslovom "Progon se nastavlja" gde je dokumentovan niz pitanja, ali prvenstveno zloupotreba policije od strane srpskih vlasti protiv albanskog stanovništva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, neću se sada baviti distribucijom tih izveštaja pojedinačno. To je uvek isti metod, je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je, uvek je isti, da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, ovi izveštaji u suštini služe da bismo se osvrnuli na njih. Neću da trošim vreme da ih sada detaljno prelazim. Oni naravno mogu da postanu značajni ili u ovoj ili u kasnijim fazama suđenja, s obzirom na to da sada znamo na koje su sve adrese ti izveštaji bili poslati. Ali gospodine Abrahams, što se tiče ovog izveštaja, osim ukoliko ne postoji neki

određeni pasus koga možete da se setite kao prikladnog i ekstremno sažetog rezimea ovog izveštaja, ja bih vas zamolio da nam ga jednostavno usmeno rezimirate. Ovaj izveštaj se tiče zloupotreba one vrste o kojoj ste govorili. Da li postoji neki pasus iz tog izveštaja koji biste želeli da stavite na projektor za nas? Ako ne...

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa mislim, ja se nisam pripremao da jedan paragraf bude odabran.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, to je moj propust zapravo. Onda nam recite samo uopšteno nešto pa bismo mogli to da uradimo tokom pauze, da vidimo da li postoji uopšte potreba da stavimo...

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa evo, vrlo kratko da vam kažem, izveštaj dokumentuje ono što mi smatramo jednom ustaljenom praksom diskriminacije u obrazovanju, zapošljavanju, u zdravstvenoj zaštiti, ali suština onoga čime smo se mi bavili u izveštaju je zloupotreba od strane policije. Mi smo dokumentovali preterano korišćenje sile od strane policije uključujući i smrtne slučajeve u pritvoru.

TUŽILAC NAJS: Molim da se ovom dokumentu da oznaka.

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva broj 188.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Gospodine Abrahams, posle vaše misije na Kosovu, da li ste zahtevali da se sastanete sa ministrima vlade?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nakon tog putovanja, da, jesam. Tražio sam da se sastanem sa predstavnicima nekoliko ministarstava, srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova, jugoslovenskog Ministarstva unutrašnjih poslova kao i sa ljudima iz Ministarstva za ljudska prava i bilo mi je veoma teško da upriličim sastanke sa tim ljudima. Napokon samo uspeo da se sastanem sa zamenikom ministra za informacije Srbije, ali se sećam da sam morao da sedim u njegovoj kancelariji dva sata dok se on nije vratio i morao da se sastane sa mnom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste nam dali, a mi ćemo posle pauze bolje nego pre iste biti u poziciji da prikažemo jedan zasebni dokazni predmet, sem ako vi to ne učinite sada, to je korespondencija koju ste vi slali raznim ministarstvima i ljudima na položaju u to vreme. Da li je to tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, ova dokumenta su nabrojana u rezimeu. Organizovaću da se oni spoje u jedan zaseban dokazni predmet i pružićemo ih kada bude dalje...

SUDIJA MEJ: Mi ćemo sada označiti brojevima ova dokumenta, tako da imaju hronološki redosled. Ovo će biti dokument broj 189; da li je to tačno?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala vam. Ja sada neću tražiti od svedoka da se osvrne na ono što stoji u paragrafima 12 i 17, sem paragrafa 16. Gospodine Abrahams, čuli smo o sporazumu o obrazovanju i izbornim pitanjima i sličnim stvarima, ali jedna stvar o kojoj nismo čuli je ona vezana za šeme piramide. Samo nam recite ako možete i prema sopstvenom saznanju i iskustvu, u jednoj rečenici, koju ulogu su one imale, ako uopšte u istoriji razvoja?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa, kolaps tih piramidalnih šema početkom 1997. godine je doveo do rasula države u Albaniji u martu 1997. godine, a anarhija koja je nastala posle toga je direktno uticala na Kosovo, naročito u tom smislu što je došlo do velike podele oružja, do činjenice da je možda nekih 700.000 komada lakog naoružanja bilo ili pokradeno ili raspodeljeno po Albaniji. Ovo je omogućilo OVK jedan veliki izvor oružja na koje pre toga nisu imali pravo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I prema vašem mišljenju i iskustvu, da li je ovo dovelo do porasta, odnosno promene u veličini OVK?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja mislim da je ovo bio jedan od faktora koji je doprineo, ali sigurno nije bio odlučujući faktor koji je doveo do brze eksplozije OVK.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li nam onda reći, molim vas, nešto o sledećem izveštaju koji se zove "Obeshrabrivanje demokratije"?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo je bio izveštaj koji se uglavnom bavio policijskim nasiljem u okviru Srbije, pre svega u Beogradu, ali i u nekoliko drugih gradova. U novembru 1997. godine došlo je do izbora u Srbiji i opozicione stranke su osvojile 14 od ukupno 18 većih gradova. Vlada je pokušavala da blokira glasanje, da anulira rezultate glasanja i ovo je dovelo do masovnih protesta, 88 dana protesta opozicije i studentskog pokreta u Beogradu, veoma kreativnih i dramatičnih demonstracija. Dokumentovao sam slučajeve policijskog nasilja protiv demonstranata. To je bilo nasilje protiv mirnih demonstranata kao i protiv nekih novinara koji su se bavili tim događajima.

sekretar: Ovo je dokazni predmet Tužilaštva broj 190.

TUŽILAC NAJS: Molim da se prva strana rezimea tog izveštaja stavi na grafoskop. Poslužitelj Suda će vam pomoći. Rezime. Videćemo kako bi prva strana izgledala nekome ko bi je u to vreme čitao. Ovde počinje sa tvrdnjom da: "Vlada Savezne Republike Jugoslavije je pokazala otvoreno nepoštovanje ljudskih prava". Govori se o izbornim zloupotrebama koje su otkrili novinari, a onda, ukoliko samo pogledamo na ono što piše pri dnu strane, gde stoji: "Na ovaj način je Evropska Unija (European Union) nagradila jugoslovenskog predsednika Miloševića što je učinio nešto što je bila prvenstveno njegova zakonska dužnost, a to je da prizna izbore, zanemarujući druga kršenja ljudskih prava do kojih dolazi u Jugoslaviji. Ovakvi ustupci zapravo raspršuju primarno sredstvo uticaja koje je potrebno međunarodnoj zajednici kako bi vršila pritisak da Milošević hitno počne da poštuje ljudska prava i ispunjava Dejtonski sporazum (Dayton Accord)." "Ovaj izveštaj se bavi povredama ljudskih prava do kojih je došlo u Srbiji od novembra 1996. godine do septembra 1997. godine i ne bavi se povredama do kojih je došlo na novembarskim izborima 1996. godine, niti pokušajem vlade da se promene rezultati izbora, jer se tim pitanjima

bavio OEBS (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe). Ne bavi se ni drugim ozbiljnim povredama ljudskih prava u Jugoslaviji, kao što su prava Albanaca na Kosovu, Muslimana u Sandžaku ili Mađara u Vojvodini". Prema tome, to je suština ovog izveštaja i ovog rezimea.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je. Samo treba da kažem da mislim da sam prethodno rekao da su izbori bili krajem 1997. godine. Zapravo sam mislio na novembar 1996. godine.

TUŽILAC NAJS: Da li smo već dobili broj za ovaj dokazni predmet?

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. U tom slučaju možemo da pređemo na vaš rad 1998. godine, posle koga ste napisali izveštaj "Povrede humanitarnog prava na Kosovu" gde ste dokumentovali zloupotrebe kako od strane Srba, tako i Albanaca, tako da je do trenutka tog izveštaja već bilo materijala za vas da budete kritični prema Albancima.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I, dok se taj izveštaj priprema, kažite nam nešto, molim vas, o Drenici (Drenice), i o tome šta je taj izveštaj pokrивao?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovaj izveštaj pokriva čitav spektar kršenja do kojih je došlo od jedne i druge strane u konfliktu, ali jedan od najdrastičnijih primera kršenja je bio događaj u dolini Drenica (Drenice), u februaru i martu 1998. godine. Najozloglašeniji incident je bio napad na imanje porodice Jašari (Jashari), u selu Prekaz (Prekaze), gde je više od 50 ljudi izgubilo život, cela porodica Jašari osim jedanaestogodišnje devojčice po imenu Besarte (Besarte). I mi smo dokumentovali te napade i preterano korišćenje sile do kojih je došlo u tom incidentu. Isto tako smo se pozabavili nasiljem 28. februara i prvog marta u selima Likošane (Likoshana) i Ćirez (Qirez). Na primer, isto tako je došlo do strelja-

nja deset članova porodice Ahmeti (Ahmeti), ubijena je jedna trudna žena po imenu Rukije Nebiju (Rukije Nebiu), i tako dalje. I ja bih samo rekao da su svi ovi događaji u Drenici bili veoma važni za konflikt zato što su radikalizovali albansko stanovništvo. Do tada je OVK bila još uvek neorganizovana i na neki način misteriozna organizacija. Posle ubistava u Drenici je postalo jasno da je nemoguće mirno rešenje konflikta. To je jednostavno prevršilo čašu kod Albanaca. Izveštaj obuhvata i druga pitanja, ja ih mogu ...

TUŽILAC NAJS: Da kažemo nešto o području oko Dečana (Decane) i o vašim razgovorima sa izbeglicama u severnoj Albaniji, molim vas.

SUDIJA KVON: Gospodine Najs i gospodine Abrahams, prevodioci su vas zamolili da malo usporite.

TUŽILAC NAJS: Moje izvinjenje.

SVEDOK ABRAHAMS: Oprostite. Ovaj izveštaj takođe dokumentuje ono što mi nazivamo prvom značajnom vladinom ofanzivom na Kosovu. Do nje je došlo u maju 1998. godine, uz granicu sa Albanijom oko grada Dečana. OVK je definitivno bila aktivna u tom regionu. OVK je definitivno donosila oružje i materijale iz severne Albanije. I po mojoj proceni, mada nisam vojni stručnjak, Vlada Srbije i Vlada Jugoslavije su pokušavale da stvore kordon, srpska vlada i jugoslovenska vlada su pokušali da naprave *cordon sanitaire*, drugim rečima da raščiste granica i taj pojas uz granicu. U tom procesu oni su počinili, oni su mnogo puta kršili međunarodno humanitarno pravo. Ja sam vodio razgovore sa mnogim pojedincima iz tog regiona na Kosovu, ja sam takođe otišao i u severnu Albaniju gde je bilo otprilike 15.000 izbeglica, i procena je bila da je nekih 30.000 ljudi otišlo i u Crnu Goru, prema podacima UNHCR-a (United Nations High Commissioner for Refugees). Mi smo obavili razgovor sa tim ljudima u Albaniji i dokumentovali smo niz kršenja, kao što su prisilna proterivanja, uništavanje civilne imovine, nediskriminativni napadi koji su imali ogromne posledice po civile.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vrlo dobro. A pošto izveštaj velikim delom govori sam za sebe, zamoliću vas da se pozabavite dvema stvarima. Možemo videti da je to sada u obliku knjižice za razliku od jednostavnog oblika na papiru. Na pozadini se vidi, molim vas, stavite je obrnuto na projektor, ili ću zamoliti poslužitelja da to učini, dakle, vidimo pozivanje na vaš veb-sajt. Iako je u obliku knjižice, da li vam je bilo moguće da čitav taj dokument pošaljete na elektronske adrese drugih ljudi?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa ne, nismo mogli u celini, ali smo mogli da pošaljemo obaveštenja za štampu gde se najavljuje objavljivanje ovog izveštaja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sama knjižica je bila poslata na razne poštanske adrese, kao što smo rekli ranije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jeste, bila je poslata.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I, ukoliko pogledamo poledini ove knjige, mislim da ovde stoji da je objavljena u oktobru 1998. godine, ili tako negde otprilike?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I tu na poledini knjige stoji: "Ovaj izveštaj dokumentuje ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava i zakona ratovanju do kojih je došlo na Kosovu od februara do početka septembra 1998. godine", ali se onda kaže sledeće: "Velika većina ovih kršenja je počinjena od strane srpskih i jugoslovenskih snaga pod komandom jugoslovenskog predsednika Slobodana Miloševića. Vladine trupe su sistematski uništavale civilnu imovinu, napadale radnike humanitarnih organizacija i izvršile van-sudska pogubljenja, a sve to predstavlja kršenja principa vladavine zakona". Ali, u sledećem paragrafu se kaže: "Albanski pobunjenici, koji su poznati kao UČK ili OVK su takođe kršili zakone ratovanja, tako što su uzimali civilne taoce i vršile grupna pogubljenja." Prema tome, vi ste u tom izveštaju obavestavali o onome šta radi i jedna i druga strana.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je.

SUDIJA MEJ: Broj dokaznog predmeta, molim.

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva broj 191.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste se vratili na Kosovo u septembru i decembru radi daljih istraživanja, zar ne?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali, kada ste putovali tamo u junu, da li ste se obratili Sekretaru za informacije na Kosovu, onoj osobi sa kojom ste mislim uspeli da razgovarate?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Tokom mog istraživanja u junu, ja sam obavio razgovor sa gospodinom Boškom Drobšnjakom, koji je bio predstavnik Ministarstva informisanja u Prištini (Prishtine).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I kakav je bio njegov stav u to vreme?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa, gospodin Drobnjak je zapravo branio stav Vlade. On je tvrdio da se policija bori protiv terorista i da su njihovi postupci bili opravdani. Ja mislim da su se dve glavne tačke našeg razgovora ticale blokiranja dostavljanja humanitarne pomoći. U to vreme je vlada već ponekad blokirala dostavljanje humanitarne pomoći, kako lokalnim organizacijama, kao što je na primer bilo društvo "Majka Tereza" (Nena Tereze), tako i međunarodnim organizacijama. Kada sam ja njega pitao o ovome, on je tvrdio da neke humanitarne organizacije pomažu teroristima, tako što pomažu da se njima dostave materijali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da se zaustavimo tu za trenutak pre nego što pređemo na sledeću temu. Vi ste, naravno, imali direktna saznanja o tome šta je radila organizacija Hjuman rajts voč? Da li ste, takođe, videli veliki broj drugih nevladinih organizacija koje su tamo bile prisutne u to vreme?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, svakako. 1998. godine je bilo puno organizacija koje su radile na Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I tvrdnja da nevladine organizacije pomažu jednoj ili drugoj strani u konfliktu, je li to tvrdnja bez presedana ili se periodično ona iznosila širom sveta?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa, to nije bila tvrdnja bez presedana, to je bio prvi put da sam ja čuo da se tako nešto iznosi vezano za Kosovo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I da li je to nešto što se treba shvatiti ozbiljno kako bi se procenila nezavisnost kako vaše organizacije, tako i drugih organizacija sa kojima ste kontaktirali?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, mi smo to shvatali vrlo ozbiljno. Ono što moram da kažem je da vlada nije nikad konkretno artikulisala ovakvu tvrdnju, nikad nisu spomenuli neku konkretnu organizaciju ili incident. Koliko je meni poznato, nijednoj organizaciji nije bila uskraćena mogućnost za rad tamo, niti su bile preduzete zakonske mere protiv neke organizacije, niti su na bilo koji način kažnjavani povodom takve neke tvrdnje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tokom priprema za izveštaj koji smo sada pogledali, da li ste takođe poslali pisma i faksove raznim ministrima kako u jugoslovenskoj tako i u srpskoj vladi, postavljajući razna pitanja?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, prvo je bilo upućeno gospodinu Drobnojaku još 1998. godine. Ja sam mu poslao spisak Albanaca koji su bili nestali i tražio sam od njega podatke o njima. On mi je odgovorio da je to bilo van njegove nadležnosti. Kada sam se vratio u Njujork (New York), onda sam poslao čitav niz pisama faksom odgovarajućim vlastima. Ne sećam se sada tačno kome, ali sećam se da je bilo poslato republičkim i saveznim ministarstvima unutrašnjih poslova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zaustavićemo se tu da malo skratimo ovo. Da li ste dobili odgovor na ovu korespondenciju?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne, postavili smo čitav niz pitanja i nismo dobili odgovor ni od koga.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, sada ću zamoliti da se sva ova korepondencija prikaže kao jedan dokazni predmet. To je u potpunosti moj propust što to nije učinjeno unapred. Da li možemo dobiti provizorni broj za sada, pa ću ja to priložiti nakon pauze?

sekretar: U redu, to će sada biti dokazni predmet Tužilaštva 192.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I dok ste vi pripremali ovaj izveštaj, da li ste vi, i meni se čini da ste imali i kolegu po imenu Piter Bukert (Peter Bouckaert), lično bili svedoci nečega? Odgovorite sa da ili ne, molim vas?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jesmo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada molim da nas ukratko upoznate sa suštinom tog događaja jer sudije su već čule dosta o tome. Prema tome, ne interesuju nas sitni detalji.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Jasno mi je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas, najveći incident koji ste videli, koji je to bio?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Najveći incident su bila ubistva 26. septembra u selu Gornje Obrinje (Obri e Eperme) u dolini Drenice. Tada je ubijen 21 član porodice Delilaj (Delilaj).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li nam ukratko reći u nekoliko rečenica šta ste videli, a jasno je da i Pretresno veće i optuženi imaju detaljne materijale ukoliko žele to dalje da istražuju.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Kada smo gospodin Bukert i ja stigli u Gornje Obrinje 29. septembra, kada smo došli na mesto zločina, tri tela su bila iznošena na nosilima za ukopavanje. Jedno od njih je bio osamnaestomesečni Valmir Delilaj (Valmir Delilaj). U šumi je bilo i dalje sedam tela, pet žena i dvoje dece i izgledalo je da su svi umrli od rana na glavi. U tom trenutku su ih iznosili iz šume da bi ih sahranili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste obavili intervju e i šta ste saznali?
SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mi smo obavili jednu veoma detaljnu istragu i očigledno je da je došlo do borbi unutar sela i oko sela, između OVK-a i srpskih snaga, ali takođe je bilo nama sasvim jasno da su članovi porodice Delilaj bili ubijeni. Bilo je jasno da se radilo o civilima koji su se krili u šumi dok su se oko vodile borbe.

TUŽILAC NAJS: Hvala vam lepo.

SUDIJA MEJ: Ovo je zgodan trenutak da odemo na pauzu.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, šta god se desi vezano za onog drugog svedoka, ja neću tražiti više vremena nego što je normalna pauza ovom prilikom. Ukoliko bude nešto novo u vezi sa njim, to ću rešiti drugom prilikom.

SUDIJA MEJ: Gospodine Abrahams, molim vas da ne zaboravite da tokom ove i bilo koje druge pauze ne razgovarate o svom svedočenju ni sa kim, sve dok se svedočenje ne završi, a ovo upozorenje se odnosi i na Tužilaštvo. Sada idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Naj s.

TUŽILAC NAJS: Situacija sa dokaznim predmetom je da su gospođa Graham i gospodin Triolo (Triolo), referent za ovaj predmet, ljudi koji vrlo dobro rade na ovom predmetu, predložili u petak da stavim sve dokazne predmete za vas u jedan folder i da ih pošaljem e-mailom i moja je krivica što to nisam učinio i otežao im život. I za to se izvinjavam. Ali da se vratimo na Gornje Obrinje. Da li imamo fotografije? One se naravno moraju prikazati jedna po jedna.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: FA17 se odnosi se na ono što ste vi videli u Gornjem Obrinju, mislim. Recite nam nešto o tome.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Kao što sam već spomenuo, kada smo gospodin Bukert i ja ušli u šumu, seljani su iznosili tri leša. Ovo su dva od tih leševa. Dvoje dece.

TUŽILAC NAJS: Dokazni predmet?

sekretar: Dokazni predmet broj 193.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sledi fotografija FA18. To postaje dokazni predmet 194. Reč o tome kad stavimo na projektor, gospodine Abrahams?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ostalo je još sedam tela u šumi, u malom jarku. Ovo je jedno od tih sedam tela.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo malo bliže, vidimo zapravo dva tela, telo i glavu malo niže, zar ne?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako izgleda, ali da budem iskren, nisam siguran da je to još jedno telo. Tamo je bilo sedam ukupno, tako da je to definitivno moguće.

TUŽILAC NAJS: Fotografija FA19, ako može, neka bude dokazni predmet broj 195?

sekretar: Dokazni predmet broj 195.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovo je, ja mislim, fotografija...

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To je jedno od dece u jarku. Možda je teško razaznati, ali...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je dete. Vi ste bili tamo i fotografisali ili je vaš kolega fotografisao to dete?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Gospodin Bukert je napravio ovu fotografiju, ali ja sam bio prisutan.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sledeći dokazni premet je FA21. To su mrlje od krvi. Recite mi u čemu je njihov značaj?

sekretar: To je dokazni predmet broj 196.

SVEDOK ABRAHAMS: Istog dana kada smo posetili Gornje Obri-nje (Obri e Eperme), takođe smo bili u još jednom selu, obližnjem selu koje se zove Golubovac (Golluboc), i meštani su nam rekli da je 13 muškaraca tamo streljano u jednom dvorištu, u selu. Mi smo razgovarali sa nekoliko svedoka, obišli smo mesto, videli smo nekoliko mrlja od krvi uz ogradu gde su oni rekli da su muškarci streljani. Ovo je jedna od tih mrlja. Takođe smo приметили...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada nam treba sledeći dokazni predmet, to je FA22, koji treba da postane dokazni predmet 197. To je onaj, ono mesto na koje su vas uputili meštani Golubovca i pitaću vas uskoro koliko blizu ste bili kada ste приметили ove mrlje od krvi? Značaj toga je prilično očigledan, jer ovo što mi ovde vidimo su čaure, je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, da, to su čaure. Bile su približno tri do četiri metra udaljene od ovih mrlja krvi, i dodao bih jedan važan detalj: 13 ljudi je streljano, a 14 ih je bilo poredano za streljanje. Preživio je jedan čovek, Seljman Morina (Selman Morina), koji se krio, ali mi smo ga pronašli. Moj kolega je razgovarao sa njim. On nam je vrlo detaljno opisao kako je preživio to streljanje. Tri puta je pogoden, jednom u nogu i dva puta u ruku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da se vratimo na ovaj rezime koji je pred sudskim Većem. Po vašem sećanju, da li biste mogli da nam kažete jednu stvar u vezi mesta po imenu Pločica (Pllloqice)?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Pločica. Kolega i ja smo se vozili oko Drenice po glavnom putu, bili smo sa jednom novinarkom iz "Njujork Tajmsa" (The New York Times), Džejn Perlez (Jane Perlez) i njenim fotografom, Vejdom Godardom (Wade Godard). Videli smo veoma veliki konvoj jugoslovenske armije koji napušta Drenicu. To je sasvim očigledno bila armija sa tenkovima i teškim naoružanjem. Pošto su oni otišli iz Drenice, mi smo ušli u selo Pločica koje je još uvek gorelo. Videli smo kako gore mnogi civilni objekti, među njima jedno skladište hrane. Videli smo da

je puno bostana i žita, ono je gorelo. Takođe se sećam da sam video jednu kravu kojoj je pucano u glavu. Video sam da su goreli stogovi sena, koji su očigledno bili namerno zapaljeni jer teritorija oko njih nije gorela. I veoma je važno to što nismo videli nikakve dokaze da je bilo borbi u selu. Nismo videli nikakve rupe, tragove od metaka sa spoljne strane zgrada, niti rovova koji bi govorili o mogućoj prisutnosti OVK u tom selu. Čak se sećam da sam našao jednu praznu flašu od benzina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li znate koliko je to daleko bilo od mesta požara?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mislite na tu flašu od benzina? Na žalost se ne sećam, ali nalazila se u selu usred te destrukcije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste fotografisali te stogove sena koji gore i slično. Te fotografije stoje na raspolaganju optuženom ako želi o njima da pita, ali u ovoj fazi nećemo opterećivati zapisnik time. A za sada nam konačno recite o vašem izveštaju koji se zove "Nedelja terora u Drenici"?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: U tom izveštaju su sadržani naši nalazi ubistava iz Gornjeg Obrinja i Golubovca.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I opet je to, evo da podignem da vidite, objavljeno u obliku brošure, je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

sekretar: Dokazni predmet broj 198.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Isti je, isto je odredište na koje ste poslali, na istu adresu ste poslali ovaj izveštaj, na iste poštanske i elektronske adrese?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, ovaj izveštaj je vrlo široko distribuiran i o njemu se pisalo u jugoslovenskoj i drugoj štampi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo korice, to je objavljeno u februaru 1999. godine. Da li je bilo ranijih objavljivanja ovog izveštaja, pošto se odnosi na događaje iz septembra 1998. godine?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Malo. Kada smo objavljivali prethodni izveštaj "Povrede humanitarnog prava na Kosovu", to je bilo u oktobru kada je objavljen, i u taj izveštaj smo uključili rezime svojih nalaza iz Gornjeg Obrinja, kao prilog tom izveštaju. Ali ovaj izveštaj ovde je detaljniji i kompletniji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I, naravno, u vreme kada je ovaj izveštaj objavljen, u februaru 1999. godine, već se desio Račak (Recak)?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste sa tim izveštajem postupili na isti način kao sa prethodnim izveštajem, i uključili ste rezime Račka u taj izveštaj?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, imamo izveštaj iz februara 1999. godine, koji pokriva događaje od 1998. godine sve do Račka?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I zaista, ako pogledamo poledinu, prva stvar koju će neko pogledati kada dobije taj dokument u svojoj ambasadi ili svojoj kancelariji, na poledini jednostavno stoji sledeće: "Tokom poslednje nedelje septembra 1998. godine srpske i jugoslovenske snage, vladine snage, završile su svoju ofanzivu koja je trajala celo leto sa jednom brutalnom kampanjom u kosovskom regionu Drenica. Suočeni sa Rezolucijom UN (UN Security Council Resolution) koja apeluje da se smesta prekinu sva zlostavljanja civila, vladine snage su, uprkos tome, vršile streljanja po kratkom postupku, neselektivno su napadali civile i sistematski uništavale njihovu imovinu." To je kraj citata. Zatim se pominje porodica Delilaj na svom imanju u Gornjem Obrinju, govori se o zbivanjima na

jednom obližnjem imanju, o 13 ljudi u Golubovcu, i završava se osvrutom na Račak. Naravno, iz ovih izveštaja se vidi metodologija koju ste koristili, zar ne?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, verujem da je tako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Za vreme dok ste objavljivali ove izveštaje i slali ih na vladine adrese, da li ste nekad dobili neke kritike svog rada, metode ili zaključaka?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nikada nas nisu direktno kritikovali, ako to pitate.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je nekad bilo nekih pobijanja bilo koje vrste vaših informacija bilo od strane optuženog ili od strane zvaničnika kojima ste te izveštaje slali?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne, ne sećam se da smo ikada od vlasti dobili nešto čime pobijaju naše izveštaje. Možda su to činili putem štampe, ali se ne sećam nijednog konkretnog slučaja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Govorili ste nam kako ste se vratili u decembru 1998. godine. Da li ste posle toga napisali izveštaj koji se zove "Pritvor i zlostavljanje na Kosovu" (Detention and Abuse in Kosovo)?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možda ovde nemate primerak, ali recite nam ukratko šta je bio sadržaj tog izveštaja?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To je bio jedan kratak izveštaj koji govori o zlostavljanju u pritvoru. Konkretno se radi o pet osoba za period 1998. godine, koji su izgubili život usled zlostavljanja u pritvoru. Taj izveštaj dokumentuje i prekršaje zakonskog postupka kao i nasilje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja čekam da se završi prevod, pazim da slušam francuski u slušalicama, što treba i vi da radite da bismo govorili normalnim tempom. Znači, to je još jedan izveštaj koji ste poslali uobičajenim kanalima. Molim vas, februar 1999. godine. Šta ste tada radili?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja sam se februara 1999. godine vratio na Kosovo da bih se bavio istraživanjem, opštim istraživanjem i da budem i dalje informisan o situaciji, ali takođe nas je zanimalo da dokumentujemo sistematsko uništavanje imovine civila. Moj kolega, konsultant u Hjuman rajts voču, vršio je istraživanja o silovanjima i seksualnom nasilju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U svetlu onoga što se desilo kada je počelo bombardovanje NATO, da li ste bili u mogućnosti da završite svoja istraživanja o imovini civila i njihovom uništavanju?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne, naši prioriteti su se promenili kada je počelo bombardovanje NATO-a.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste ipak dobili neke fotografije? Mi možemo ovde da ih priložimo kao kolektivni dokazni predmet i voleo bih da čujem od vas objašnjenja vezana za njih. To su fotografije leševa i neke druge fotografije. Molim vas, bio bih vam zahvalan ako biste nam rekli šta one predstavljaju.

sekretar: Dokazni predmet broj 199.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Te fotografije će biti na grafoskopu, ići ćemo po brojevima. Fotografija broj 1 dokaznog predmeta 199. Možda će biti bolje u boji, ako ja mogu da dam svoje. Original je u boji, ali mislim da će nam pomoći ako uzmemo ove u boji. Ovu fotografiju, molim, šta je na ovoj fotografiji?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mi smo dobili fotografije onih pet lica koji su ubijeni u pritvoru. Ovo je jedan od tih ljudi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Od koga ste dobili te fotografije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Dobili smo ih od jedne lokalne organizacije za ljudska prava na Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li bismo mogli da prođemo kroz ovo? Tamo vidimo modrice. Sledeća fotografija, broj 2, prikazuje leđa jednog od ubijenih na kojima očito ima modrica. Sledeća

fotografija broj 3. Molim vas da ne stavljate glavu na grafoskop, da se glava ne vidi. Ovde su očigledne modrice. I četvrta fotografija, vidimo leđa još jednog ubijenog i modrice na leđima kao i ožiljke. Sledeća fotografija broj 5, recite nam nešto o njoj?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo je selo Lođa (Loxha) koje se nalazi u okolini Peći (Peje). Mislim da je ova fotografija snimljena u februaru 1999. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sama fotografija svedoči o uništenjima. Da li ste lično bili na tom mestu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, ja sam ovu fotografiju sam snimio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koja je vrsta oštećenja na kućama?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Lođa ja poseban slučaj, neću ići u detalje, ukoliko ne tražite, ali OVK je bila prisutna u Lođi, ovo selo je uništavano dva puta. Drugom prilikom je korištena teška mašinerija da se sruše stubovi, da se unište kuće iz temelja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U stvari, ove fotografije u izvesnoj meri, iako prikazuju uništenu imovinu, daju i dobru predstavu toga kako izgledaju albanska imanja, zar ne?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To se može smatrati tipičnim imanjem, da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Imamo jednu veliku kuću koja je visine zida koji uglavnom ograđuje imanja, ja mislim. Slažete se?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tako otprilike to izgleda.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sledeću fotografiju broj 6, molim vas.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo je jedina kuća u zaseoku Lođa koja je ostala na mestu. Seljani su nam rekli da su je srpske snage koristile kao bazu i ukoliko ne grešim, na kući su bili grafiti gde piše "Kafe radnja Lođa", a sa desne strane, ako nisam pogrešio, piše "Pečena prasetina", što je očigledna uvreda muslimana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. Ne vidimo da li je ova kuća gorela ili ne, sa fotografije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne. Mislim da ova kuća nije mnogo oštećena.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zato što su je koristile srpske snage?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tako sam ja shvatio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sledeća fotografija, broj 7, da li je to isto ili drugo selo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne, ovo je fotografija iz okoline Suve Reke (Suhareke). Ovo sam fotografisao jer sam smatrao da je to objašnjenje, dosta jasno prikazuje uništavanje privatne kuće. Videćete da su dimnjaci neoštećeni, da su crni od dima koji je kuljao iz prozora, što govori o tome da su kuće gorele iznutra.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Fotografija broj 8, u čemu je njen značaj?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo je očigledno fotografija jedne uništene džamije. Nisam siguran, moram priznati, u kom je ovo selu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste fotografiju snimili vi i vaš kolega?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Da, da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ponovo se radi o februaru 1999. godine?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tačno. Mada je ova fotografija možda snimljena i u decembru 1998. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, stavićemo znak pitanja. Ali u svakom slučaju, to je bilo pre NATO bombardovanja, jer ste tada naravno otišli. Minareti su uništeni ovako kako je prikazano na fotografiji.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nema spora.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Fotografija broj 9.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Bojim se ponovo da nisam siguran, ali mislim da je ovo fotografija iz Gornjeg Obrinja (Obri e Eperme), snimljena u septembru. Ispravljam se, zbog snega to nije moguće da je to bilo u septembru.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jeste li sami to snimili?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, sigurno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tu vidimo uništenu kuću, zatim fotografija 10, pa 11. Njena svrha je očigledna.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, dosta sam siguran da je ovo džamija u Gornjem Obrinju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajte fotografiju 11, vidimo neke znake oštećenja na minaretu. Da li ste u to vreme bili u mogućnosti da utvrdite malo tačnije kakva je bila vrsta štete?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Vidite da je uništen vrh minareta kao i krov, a unutrašnjost džamije je oskrnavljena ili razorena.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, hvala. Da pređemo sada na nešto čega ćemo vrlo ovlaš da se dotaknemo, zbog toga što sudije već imaju predstavu o tome. Da li je organizacija Hjuman rajts voč izveštavala o Račku kao o posebnom incidentu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jesmo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne vi već neko drugi?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je. To je bila konsultant Gordana Igrić koja je radila za Hjuman rajts voč.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko dugo je trajalo njena istraga o Račku?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Otprilike nedelju dana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je pripremljen izveštaj?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jedan mini izveštaj.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, ako je neko hteo da pogleda materijal o Račku, našao bi tamo jedan kratak izveštaj od Hjuman rajts voča. Taj izveštaj se zove "Ratni zločini jugoslovenske vlade u Račku" (Yugoslav Government War Crimes in Racak)?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To je tačno.

TUŽILAC NAJS: Sad držim u rukama taj izveštaj. Molim broj dokaznog predmeta.

sekretar: Dokazni predmet broj 200.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, neću sada da predložim da bi sad trebalo da se bavim zaključcima ovog izveštaja, imajući u vidu informacije iz prve ruke kojima raspolažemo. Može biti od pomoći optuženom ili drugima kasnije. Kada je počelo bombardovanje NATO-a, gospodine Abrahams, šta su uradili radnici Hjuman rajts voča?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Organizacija je odmah poslala istraživače u taj deo sveta. 28. marta stigao je prvi istražitelj u Makedoniju, a sledećeg dana je još neko stigao u severnu Albaniju. Imali smo svoje istraživače na terenu tokom celog perioda bombardovanja. Oni su imali zadatak da razgovaraju sa izbeglicama, da intervjuišu izbeglice dok napuštaju Kosovo ili pošto su oni napustili Kosovo i da dokumentuju povrede prava za koje smo mi verovali da se dešavaju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li možete da date Pretresnom veću predstavu o broju ljudi sa kojima je razgovarao Hjuman rajts voč?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Između 28. marta 1999. godine i decembra 1999. godine mi smo obavili razgovore sa otprilike 600 Albanaca u odnosu na zločine počinjene od strane Srba i Jugoslavije. To se sve odnosi na ljude koje smo intervjuisali tokom bombardovanja i one sa kojima smo obavili razgovor na Kosovu po završetku bombardovanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sad ću vas zamoliti da se prilično detaljno osvrnete na metodologiju koja je korišćena za knjigu "Po naređenju" (Under Orders), koja je nastala, ali pre nego što to uradimo, da se pozabavimo nečim drugim. Već smo čuli ovde od svedoka koji se zvao Patrik Bol (Patrick Ball), mislim da se vaši i njegov rad dodiruju donekle i možda biste hteli da nam kažete nešto o istorijatu da bismo dobili kontekst cele situacije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Ja znam za rad Patrika Bola, on se bavio statistikom na polju ljudskih prava i bio sam jedan od ljudi koji su ga podsticali da se obavi istraživački rad o kosovskoj krizi, što je on i učinio. Pošto smo završili ovih 600 razgovora, ja sam takođe shvatio da bi ovi podaci naše organizacije Hjuman rajts voča mogli da budu od koristi, da bismo i mi mogli da napravimo našu statističku analizu koristeći naše sopstvene podatke. Doktor Bol nam je pomogao da konstruišemo bazu podataka i da zacrtamo sebi jedan pristup. Van toga mi smo imali niz drugih statističara i konsultanata koji su nam pomogli da izvršimo kodiranje podataka, kao i analizu podataka. Doktor Bol u tome nije učestvovao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ukoliko pogledamo detaljno, videćemo da u knjizi "Po naređenju" imamo neke grafikone, recimo strana 424 i 427 i da su ti grafikoni slični onima koje je sačinio doktor Bol. Odgovorite u jednoj rečenici, da li je to jednostavno zato što ste radili isto što i doktor Bol ili ne?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Do sličnosti je po mom mišljenju došlo zbog podataka sa terena. Naši grafikoni proističu iz 600 razgovora. To je set podataka samo Hjuman rajts voča. A set podataka doktora Bola je mnogo opširniji, mnogo, mnogo opširniji, i mi mislimo da su ove sličnosti vrlo upadljive i vrlo snažne po onome što govore.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Uz to potrebno preliminarno objašnjenje, da li nam možete reći koja je metodologija korišćena za ovu knjigu "Po naređenju" i možete li nam reći vremenski okvir u kojem je nastala?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ta metodologija je prilično kompleksna, pa ako mislite da nešto nije relevantno, recite mi da preskočim. Prvo ću vam reći da je kontekst, onaj deo koji govori o kontekstu zasnovan na našem istraživačkom radu od 1990. godine do februara 1998. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li to obuhvata i vaše objavljene izveštaje, kao i ostatak materijala koje ste koristili za pripremanje tih izveštaja?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tačno je. Mi nismo koristili novo istraživanje za te izveštaje. Većina izveštaja za knjigu "Po naređenju" zasnovana je na našim razgovorima koji su obavljani tokom NATO bombardovanja i posle bombardovanja. Kao što sam rekao, to je bilo otprilike 600 razgovora sa Albancima i ovo je suština izveštaja. Pored toga, imamo dva druga značajna dela, ja ih smatram veoma značajnim, a oni se odnose na istraživanje koje je obavljeno posle NATO bombardovanja. Pre svega, to je poglavlje pod naslovom "Povrede prava posle 12. juna 1999. godine" gde se zapravo iznose podaci o zloupotrebi prava i kršenju ljudskih prava Srba i Roma. To su zapravo povrede prava nealbanskog stanovništva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A ko je bio odgovoran za to?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To su kršenja koja su počinili Albanci.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala vam.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Drugo poglavlje...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To može biti nađeno na strani 453, mislim.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Na strani 453, da. Druga važna glava može da se nađe na strani 437, naslov je "NATO vazдушna kampanja". U avgustu 1999. godine Hjuman rajts voč je pokrenuo jednu istragu unutar Jugoslavije da bi ustanovio kakav je efekat na civile imalo NATO bombardovanje. Mi smo objavili izve-

štaj o tome. I takođe tokom NATO bombardovanja, mi u Hjumen rajts voču smo kritikovali NATO korišćenje kasetnih bombi koje mi smatramo nediskriminatornim oružjem. A nalaze ta dva izveštaja smo objavili u knjizi "Po naređenju", to jest našu kritiku NATO-a.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada kažete o razgovorima koji su obavljeni sa 600 ljudi, možete li nam dati neku predstavu o obimu tih razgovora? Koliko su dugo trajali, opišite kako su izgledali?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa razgovori su, uopšte gledano, bili prilično dugi; nekad su se oni vodili sa izbeglicama dok su oni bukvalno prelazili granicu na traktoru pa nismo imali vremena za više sem da pitamo "odakle ste", "kad ste napustili vašu kuću" i "zašto ste napustili vašu kuću", ali to je izuzetak. Uglavnom su ovi intervjui koje mi vodimo dugi i oni se vode samo između, da tako kažem, dva učesnika, između ispitivanog i ispitivača. Uvek pokušavamo da vodimo ove razgovore u takvim okolnostima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaša kritika OVK ili kosovskih Albanaca, da li ima bilo čega novog u vašoj pripremi i objavljivanju izveštaja po ovom pitanju? Da li ste vi bili prvi ljudi koji su njih kritikovali ili su drugi to učinili pre vas?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mislite na Kosovo?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne, mislim da nismo bili prvi, ne znam zapravo ko je prvi dokumentovao ova kršenja i ove zločine, ali siguran sam da su i druge organizacije za ljudska prava bile aktivne po ovom pitanju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Onda, mogu li da vas pitam nešto o jednom drugom izveštaju koji se zove "povrede prava Srba i Roma na novom Kosovu". Kada je taj izveštaj objavljen, i da li je on bio, da li je on predstavljao novinu u nekom smislu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Odmah nakon što se završilo NATO bombardovanje i nakon što su NATO snage su ušle

na Kosovo 12. juna, odmah tada je Hjuman rajts voč počeo da posmatra kršenja ljudskih prava nealbanskog stanovništva od strane Albanaca. Mi smo objavili prvu izjavu za štampu ja mislim 16. juna. Zatim smo izdali čitav niz drugih izjava u kojima su se kritikovali ovi napadi koji su zapravo predstavljali osvetničku odmazdu. Onda smo objavili jedan veliki izveštaj u avgustu 1999. godine, koji je, ukoliko se ja ne varam, bio prvi takav izveštaj koji je izdala neka značajnija organizacija za ljudska prava gde su kritikovana ta kršenja ljudskih prava, naročito maltretiranje, batinjanje, proterivanja, podmetanje požara i ubijanja. I ubistva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ukoliko stavimo prvu stranu ovog izveštaja na grafoskop, onda ćemo videti kako čitalac...

sekretar: Ovo je dokazni predmet broj 201.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Onda ćemo da vidimo vrlo jasno sledeće: "Talas paljenja i pljačkanja kuća Srba i Roma širom Kosova je nastupio posle ulaska KFOR-a (Kosovo Force) u pokrajinu. Srbi i Romi koji su ostali tamo su bili podvrgnuti maltretiranju i zastrašivanju, uključujući i dramatično prelaćivanje. Ono što je najvažnije, došlo je do čitavog niza otmica i ubistva Srba od sredine juna, i to uključujući masakr 14 srpskih seljaka 23. jula." Znači, vi ste slali ove izveštaje na iste one adrese, na iste one poštanske fahove, ili ste uspeli da pronađete nekoga ko, zapravo, dozvolite mi da podeлим to pitanje na dva, da li su isti poštanski fahovi?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste uspeli to da pošaljete nekome ko predstavlja stranu kosovskih Albanaca?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Jesmo. Mi smo ovo poslali znači predstavnicima svih medija na Kosovu. Isto tako smo poslali svim međunarodnim organizacijama, svim albanskim strankama, i poslato je i onome što se u to vreme zvalo privremena vlada Kosova. To je bila vlada koja je bila organizovana na jedan kratak

vremenski period i ja sam lično dostavio čitav set ovih izveštaja u njihovu kancelariju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još jedan izveštaj koji bih hteo da malo detaljnije prokomentarišete se zove: "Silovanje kao oružje etničkog čišćenja". Da li nam nešto možete reći o tome?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Posle NATO bombardovanja došao je čitav niz istraživača na Kosovo. Imali smo kontinuirano prisustvo tamo. Jedan istraživač po imenu Bendžamin Vord (Benjamin Ward) je bio tamo skoro neprekidno. Ali još jedan drugi istraživač po imenu Martina Vandenberg (Martina Vandenberg), koja je ekspert za silovanja i seksualno nasilje došla je na Kosovo da sprovede istraživanje. Ona je zabeležila 96 slučajeva silovanja ili seksualnog nasilja uperenih protiv Albanaca i počinjenih od strane srpskih ili jugoslovenskih snaga tokom perioda NATO bombardovanja. Ali ja bih hteo da naglasim, a to stoji i u izveštaju, da ovih 96 slučajeva nikako ne predstavljaju celu sliku ovog problema. Bilo je vrlo očigledno da je realni broj veći, a pre svega zbog društvenog tabua koji je vezan za zločine ove prirode.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li molim vas objasniti, vi ste bili na Kosovu i donekle govorite albanski jezik, možete li objasniti Veću kako bi se žene, ako bi se ijedna mogla pozvati, mogle osećati u smislu da im nije moguće da o tome govore? Šta predstavlja taj tabu i kakve bi posledice bile ako se otkrije da se radi o svedoku sa kojim je razgovaralo Tužilaštvo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa očigledno je da ova vrsta zločina nosi sa sobom socijalnu stigmu, jedan pečat povezan sa ovim zločinima, do te mere da Albanke ne bi mogle da nađu muža ako se zna da su bile žrtve seksualnog zločina ili u najmanju ruku društvo bi na njih gledalo veoma negativno. To je nesrećna realnost, ali to je jedno tradicionalno društvo. Tako da nam je postalo jasno da mnoge žene nisu htele da nam iznesu šta se desilo, a one koje jesu, zahtevale su anonimnost.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li biste hteli nešto da nam kažete o tipičnom načinu na koji bi se odvijalo ovo seksualno nasilje? Na prvoj strani ovog posebnog izveštaja je naslov "kao oružje etničkog čišćenja". Da li biste mogli da nam kažete nešto o tome?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, naš zaključak je bio da seksualni delikti nisu bili izolovani incidenti i oni su se događali na čitavom nizu lokacija tokom jednog vremenskog perioda i nama se činilo da je to, na žalost, ustaljena praksa. Uglavnom se odigravalo u tri opšta oblika: ili se radilo o silovanjima u privatnim kućama, kada bi recimo snage bezbednosti ušle u kuću i napale ženu. Drugi oblik je bio silovanje tokom bekstva. Znači dok su Albanci napuštali Kosovo, neko bi zaustavio žene i izveo ih iz konvoja i seksualno napastvovao. A treći oblik su bila silovanja u pritvoru gde su žene zapravo držali na nekom mestu i tamo ih seksualno zlostavljali. Mi smo zabeležili sve tri kategorije ovih seksualnih zlostavljanja.

TUŽILAC NAJS: Molim da se sada dodeli broj dokaznog predmeta.

sekretar: To je dokazni predmet Tužilaštva broj 202.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovaj obimniji izveštaj o kome smo mi govorili da se zove "Po naređenju" zapravo nije objavljivan sve do kog trenutka?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Do oktobra 2001. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dok su u međuvremenu objavljivani ovi kraći izveštaji?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Mi smo njih rezimirali. Sa novim materijalom u ovom velikom izveštaju pod nazivom "Po naređenju".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zaključci ovog izveštaja "Po naređenju" naravno govore sami za sebe za one koji čitaju ili se osvrću na tu knjigu, ali paragraf 46 rezimea, ubistva i njihov udeo, ako ga ima, u čitavoj operaciji, kako se na to gledalo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mi smo zabeležili 3.453 ubistva, ali je to zasnovano na onih 600 razgovora koje smo mi zabeležili. Očigledno je da ovih 3.400 ubistava ne predstavljaju sva ubistva do kojih je došlo. Po našem mišljenju, ova ubistva se mogu podeliti u tri opšte kategorije. Prva su bila ona ubistva koja su vršena da bi se ubrzao proces etničkog čišćenja. To znači da bi se nekoliko ljudi ubilo da bi se raširila atmosfera straha i da bi se stanovništvo podstaklo da beži. Druga kategorija ubistava su bila ona ubistva koja mi zovemo ciljana ubistva. To su bili političari, aktivisti za ljudska prava, istaknute ličnosti u zajednici i ja bih ovde istakao pre svega ubistva 24. marta, ubistvo advokata za ljudska prava Bajrama Keljmendija (Bajram Kelmendi), zajedno sa njegovom dva sina, Kastriatom (Kastriot Kelmendi) i Kuštrimom (Kushtrem Kelmendi). Takođe je bilo u aprilu...

SUDIJA MEJ: Mi smo već čuli svedočenje o ovome.

SVEDOK ABRAHAMS: U redu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, svakako. I koja je bila treća kategorija?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Treći motiv je bila odmazda. I bilo je slučajeva gde su pripadnici OVK ili Albanci ubijali pripadnike srpskih snaga, a onda bi posle nekoliko dana usledila mnoga ubistva kao odgovor, moguć odgovor na prethodni incident.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, ja neću sada da komentarišem paragrafe tačke 50, 51 i 52 jer smo već čuli o tome, a sada da se osvrnemo na tačku 53. Da li ste videli neke značajne geografske tačke u ovom kršenju ljudskih prava?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, područja koje je bilo najteže pogođeno na Kosovu su bila područja gde je OVK bila najaktivnija, to je zapravo pet opština, to su Srbica (Skenderaj), Glogovac (Glogoc), Orahovac (Rahovec), Suva Reka i sada ne mogu da se setim pete opštine. Znači Orahovac, Suva Reka i Đakovica (Gjakove), da, Đakovica. Dakle, 65 posto kršenja koja smo mi

zabeležili su se dešavala u ovih pet opština. Ali očigledno je da su ozbiljni zločini bili počinjeni i u onim područjima gde OVK nije bila aktivna, recimo opština Lipljan (Lipjan) je dobar primer ili sela kao što su Čuška (Qyshk) u opštini Peć. Recimo u regionu opštine Istok (Istog) gde je OVK imala minimalnu aktivnost, ali proterivanja i ubistva su se ipak tamo odvijala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Već smo se osvrnuli na neke statističke podatke i možda ću vas ja još nešto o tome pitati ukoliko bude neophodno. A sada da pogledamo paragraf 57, "Lanac komandovanja". Znam da vi niste vojni stručnjak, ali da li nam možete nešto reći i lancu komande?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa mi smo obavili istraživanje koristeći javne izvore. Pre svega, časopis "Policajac", a to je zvanični list Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije. Isto tako smo koristili časopis "Vojska", a to je zvanična publikacija jugoslovenske vojske i koristili smo stranicu na veb sajtu MUP-a. Sve ovo nam je dalo veliku količinu informacija koje su nam pomogle da konstruišemo sliku lanca komande onako kako je on postojao za Kosovo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I kakve ste zaključke izveli?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa, zaključci su navedeni u izveštaju gde mislim da se tačno rekonstruisao ovaj lanac komande. Lanac komande Vojske Jugoslavije je bio jasniji. Mislim da smo pre svega u Ministarstvu unutrašnjih poslova shvatili da postoji jedno odstupanje od *de facto* i *de iure* strukture. Drugim rečima, pravna struktura Ministarstva unutrašnjih poslova ne oslikava tačno realnu situaciju na terenu. To je bio naš utisak.

SUDIJA KVON: Gospodine Abrahams, na osnovu čega izvodite ove zaključke kada govorite o *de iure* lancu komande? Da li je to zasnovano na razgovorima koje ste obavili?

SVEDOK ABRAHAMS: Ne, to je bilo zasnovano na javnim izvorima, na ovim izvorima koje sam naveo kao što su bili ovi časopisi gde se ponekad navodila suština ovog lanca komande.

SUDIJA KVON: Ne, oprostite, ovaj *de facto* lanac komande, da li su ovi javni izvori uključivali materijale koji su se odnosili na *de facto* komandu?

SVEDOK ABRAHAMS: Da, jesu. Mogu da vam navedem primer Nikole Šainovića, zamenika predsednika vlade, koji zvanično nije bio u pravnoj strukturi, ali na osnovu medija i izveštaja medija i kroz moj rad na Kosovu bilo je vrlo očigledno da je on imao istaknutu ulogu u pregovorima na Kosovu i uopšte u politici Kosova.

SUDIJA KVON: Zar on nije predsedavajući neke komsije za saradnju sa OEBS-om?

SVEDOK ABRAHAMS: Znam da je učestvovao u pregovorima, ali nisam siguran u kojoj zvaničnoj funkciji, ali kad se radi o srpskom lancu komande, on nije imao zvaničnu funkciju u toj strukturi.

SUDIJA KVON: Hvala vam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sudije imaju na raspolaganju dijagram struktura komande za vojsku i MUP i to se nalazi na strani 68 i 77, onako kako ste vi i vaši ko-autori mogli da opišete?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tako je. Na šta ste tačno mislili? Koje je vaše pitanje?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li oni pokazuju bazičnu strukturu armije i MUP-a kako ste vi i vaši autori saradnici mogli da zabeležite?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovo je možda iz nekog drugog izvora, ali da vas pitam sledeće: šta ste vi saznali tokom vašeg istraživanja na terenu o interakciji i o kontaktima između MUP-a i vojske?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa, intervjui su razotkrili nešto što smo mi smatrali vrlo visokim stepenom kordinacije, što znači da su vojska i policija kao i lokalne paravojne jedinice delo-

vale kao da deluju u saradnji ili u međusobnoj povezanosti. Uobičajeno bi bilo da vojska ili specijalna policija opkole selo i da ga sa daljine granatiraju, a onda da posle toga u selo uđe policija, kao i lokalna milicija. Onda bi obično muškarci bili izdvojeni i podvrgnuti ispitivanju. Dolazilo bi i do pljačke, a u nekim slučajevima i do ubijanja. Nama je bilo jasno da je postojala koordinacija. Naravno, bilo je i slučajeva gde je ta koordinacija bila manje efikasna, ali ovo je uglavnom bio naš utisak.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li ukratko reći nešto o pripadnicima paravojnih jedinica? Šta ste saznali o njima tokom ovih 600 razgovora koje ste obavili?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Po našem mišljenju, pripadnici paravojnih jedinica na Kosovu su bili drugačiji nego u prethodnim konfliktima u Bosni i Hrvatskoj. Umesto da deluju nezavisno ili kao odvojene grupe, kao što su bile na primer Arkanove jedinice, one su u ovom slučaju bile više integrisane u zvaničnu strukturu, tako da su bile integrisane u lokalnu policiju ili u specijalnu policiju, a nisu delovale kao odvojene jedinice.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I ovde nam preostaju dva seta koja govore o korespondenciji i tri druga dokazna predmeta koja sam dužan da prikažem. Da li prvo mogu da se pozabavim dokaznim predmetima pa onda korespondencijom? Dokument broj 4. Rekao sam da neću uvoditi fotografije stogova sena, delimično zbog toga što su one koje sam video prošle nedelje bile manje jasne nego ove, ali možda da vas ipak sa ovim uznemirim na sekund?

sekretar: Ovo je dokazni predmet Tužilaštva broj 203.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Ja mislim da ove fotografije ste vi sami slikali i mislim da one realno oslikavaju stvarnost. Molim da se fotografija u boji stavi na grafoskop tako da može da ih vidi i šira publika.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo je fotografija koja je slikana, ja mislim 27. septembra 1998. godine u selu Pločica

(Piloqice). Ovo je skladište za namirnice gde smo videli da gore lubenice i brašno unutra.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Cela zgrada je uništena, da li je to tačno?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa, vidi se da zgrada gori, ne znam da li se baš vidi na fotografiji da još unutra ima plamenova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, vidimo ih. A onda na ovoj drugoj fotografiji imamo tipičan stog sena u pozadini.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Ovo je slikano ponovo u selu Pločice, dana koji sam spomenuo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vidi se da gori plast sena u prednjem delu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS: Ja sam rekao da mi nemamo izveštaj koji se zove "Pritvor i zlostavljanja na Kosovu" koji je obavljen u decembru 1998. godine, ali zapravo ga imamo i možda bismo sada mogli da ga uvedemo?

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva broj 204.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Ako pogledate jedan izveštaj koji nije bio objavljen rad, ako pogledamo drugu stranu, gospodine Abrahams, zamoliću da se ona stavi na projektor pa da možemo videti kako bi mediji shvatali sve ono što se dešavalo. Izveštaj direktno kaže: "Od početka oružanog sukoba krajem februara 1998. godine, najmanje 1200 etničkih Albanaca je optuženo po srpskom zakonu za terorizam ili antidržavne aktivnosti." Piše u sledećem pasusu: "Fizičko zlostavljanje i mučenje pritvorenika je široko rasprostranjeno. Petoro ljudi je umrlo u pritvoru", i tako dalje, i nastavlja se detaljni izveštaj.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pretposlednji izveštaj na istu opštu temu je izveštaj koji je nastao mnogo ranije i koji još nismo pogledali, a zove se "Kršenje ljudskih prava na Kosovu" (Human Rights Abuses in Kosovo) i datira iz 1993. godine, ja mislim.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Marta 1993.

sekretar: Dokazni predmet broj 205.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možda možemo da pogledamo šta piše na poledini i šta bi neko ko dobije ovaj izveštaj mogao da shvati iz ovoga. "Kosovo je policijska država. Policijski upadi u kuće, na pijacama su svakodnevna pojava i srpske vlasti su pojačale sve mere da izbace Albance iz krajeva naseljenih Srbima. Teško naružani srpski policajci, pripadnici paravojnih formacija, paravojne grupe i redovna vojska šire teror. Masovna hapšenja Albanaca po izmišljenim optužbama su takođe neretka pojava. Ovo je društvo kojim se upravlja brutalnom silom i zastrašivanjem. Retko je da neki optuženi dobije pravično suđenje." Mislim da vi u to vreme niste radili za Hjuman rajts voč?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nisam radio za Hjumen rajts voč.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovo su pripremili drugi. Da li znate kome je ovo objavljivano u to vreme?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mislite kome je distribuirano?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kome je distribuirano i na taj način objavljeno, da.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja sam shvatio da su svi izveštaji poslani relevantnim vlastima u Beogradu, ali pošto nisam u to doba bio prisutan u organizaciji, ja o tome ne mogu sigurno da svedočim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Časni Sude, broj dokaznog predmeta je već dodeljen. Hvala. Časni Sude, poslednji izveštaj koji bi

mogao da nam da gospodin Abrahams je izveštaj o broju civilnih
žrtava tokom bombardovanja NATO. To naravno ne ulazi u naše
dokaze, ali je relevantno. Pretresno veće je izrazilo interesovanje
za to i dozvolilo je optuženom unakrsno ispitivanje na tu temu.
Izглеda da bi to radi kompletnosti predmeta trebalo uvrstiti.

SUDIJA MEJ: Da.

sekretar: Dokazni predmet broj 206.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Abrahams, vi ste nam
rekli da ste kritikovali NATO. Ovde je izveštaj koji je napravljen.
Ako pogledamo poledinu druge strane, vidimo jedan rezime pod
nazivom "Rezime i glavni nalazi", gde se navodi: "Minimiziranja
žrtava je bilo od velikog značaja u vazdušnoj kampanji NATO", a
zatim piše: "NATO i savezničke snage su naglasile svoju nameru
da ograniče ranjavanja, smrt i broj poginulih." Treći paragraf:
"Uprkos merama predostrožnosti...", a zatim se nastavlja "Hju-
men rajts voč je vodio temeljnu istragu smrtnih slučajeva civila
kao rezultat NATO operacije. Utvrdio je da postoji 90 zasebnih
incidenata kada su poginuli civili tokom dvadesetosmodnevnog
bombardovanja i da je u tim slučajevima poginulo oko 500 jugo-
slovenskih civila".

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možda će vam optuženi postavljati
dodatna pitanja o ovome, ali da li biste bili u stanju da kažete u
nekoliko rečenica kakav je bio efekat ovog izveštaja, ili je bolje da
on kad za to dođe vreme govori sam za sebe?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Kako mislite efekat?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Efekat. Da li ima nešto, zapravo mislim
na mišljenje Hjumen rajts voča o NATO pogibijama?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja mogu samo reći ovo: ovaj
broj, 500, je bio mnogo niži od broja koji je dala jugoslovenska
Vlada, ali istovremeno mnogo veći nego broj koji je dao NATO i

vlade NATO zemalja. Ja smatram da je to dobar znak objektivnosti našeg izveštaja. Ja sam takođe smatrao da je sastavljanje ovog izveštaja kritično. Smatrao sam da je zaista potrebno istražiti ove tvrdnje, ozbiljne tvrdnje protiv NATO, i da nijedna snaga u ovom sukobu ne treba da bude pošteđena kritike, ili barem da ne bude pošteđena istrage.

TUŽILAC NAJS: U redu. Imamo sada dva dokazna predmeta. Jedan je svežanj korespondencije, prepiske, dokazni predmet 189, original i kopije.

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva 207.

SUDIJA KVON: To je 189.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, 189. Mi smo već rezervisali broj za to. Mislim, gospodine Abrahams, da vi smatrate da jedno od ovih pisama sadrži jednu vašu grešku. Bolje da vidimo odmah o čemu se radi. Vratićemo se na to za sekund.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo datum, vidimo da je 1996godina., vi ste prvo poslali pismo gospodinu Miroviću, tražeći sastanak sa predstavnicima Vlade sledeći put kada budete u Beogradu. Govorite o terorističkom nasilju. Vaše sledeće pitanje je upućeno ministru Jokanoviću, govori o skorijem terorističkom nasilju. Sledeće pismo izvesnoj gospođi Gordani iz Ministarstva za ljudska prava u Jugoslaviji. Da li je bilo nekog odgovora od nje?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne. Niko od ovih ljudi mi nije zakazao sastanak.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jedina osoba koja je dala do znanja da je uopšte primila vaše pismo navedena je u ovom faksu. To nije faks od bilo koga drugog.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mislim da je taj.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Objasnite to.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo, oprostite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim? Samo objasnite...

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da li je to ono što vi...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne, onaj gde stoji, izvinite, o košarci, i čestitke na srebru.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Posle sastanka sa Radetom Drobcom, zamenikom ministra za informacije, Ministarstvo mi je obećalo da će mi dati informacije o 16 etničkih Albanaca koji se vode kao nestali. Ja sam u Njujorku nastavio da radim na tome i poslao sam faks Draganu Miloševiću, za koga verujem da nije ni u kakvoj vezi sa optuženim, i koji je radio u Ministarstvu za informacije. Poslao sam mu faks sa mojim pitanjima, pa je onda ovo, to sada se to čini smešnim i komičnim, ali kao prijateljski gest uz moje propratno pismo, rekao sam "Izvolite, šaljem vam svoja pitanja", a u to vreme američka košarkaška ekipa je upravo pobedila jugoslovensku reprezentaciju na Olimpijadi, tako da sam ja...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, to je bio ceo odgovor od njega. Ako se vratimo na svežanj vaših pisama, vidimo jedno pismo od 31. jula, drugi list, mislim paragraf 1, prepoznajete ga, vi ste branili vašu sopstvenu terminologiju kao i protokole koju koristi Hjuman rajts voč . Druga strana, molim, tu gde se kaže "Molim vas ažurirajte".

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. To su pitanja koja sam uputio Ministarstvu za informacije. Greška se ja mislim nalazi pod tačkom 1. Tražimo informacije vezane za skorije terorističke napade i ja žalim što sam koristio taj izraz i u sledećim izveštajima mi smo izbegavali da koristimo tu frazu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako Hjuman rajts voč, prilagođava svoju terminologiju, kako koristi jezik u svrhu objektivnosti prema svim učesnicima u bilo kom sukobu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Organizacija je vrlo oprezna i trudi se da izbegne ono što bismo mi nazvali politički riskantnim terminima. To su termini koji su neprecizni i mogu se tumačiti na razne načine. "Terorista" je jedan od takvih izraza, "režim" je još jedan takav izraz, "masakr" je još jedan takav izraz. Kasnije smo OVK nazivali "naoružanim pobunjenicima", "gerilcima", "pobunjeničkom vojskom" i tako dalje. To su neutralni opisni termini.

TUŽILAC NAJS: Imamo još jedno pismo, drugo po redu, u ovom svežnju, poslednje kojim ćemo se baviti. To je korespondencija iz 1998. godine, koja već ima broj dokaznog predmeta.

sekretar: Dokazni predmet broj 192.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovo su pisma koja ste vi poslali ministru pravde Markićeviću 20. jula 1998. godine tražeći njegovu pomoć. I dosta je zanimljivo videti ta pitanja. Pitate ga koliko je Albanaca trenutno u policijskom pritvoru, protiv koliko njih se vodi krivični postupak, koje su optužbe podignute protiv neke osobe, gde se nalaze određene osobe, onda pitate da li mogu da pribave dokaze o kršenjima ljudskih prava Srba, civila, pripadnika vojske, policije itd, slučajeve nezakonitog pritvora ili ubistava. Da li možete da nam objasnite format ovih pitanja i svoju strategiju, ako je bilo strategije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo smo radili kao pripremu izveštaja koji se zove "Povrede humanitarnog prava na Kosovu" i želeli smo da prikazemo situaciju što je realnije moguće i sada smo tražili da nam svoj prilog daje Vlada radi jasnije slike.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači prve četiri teme se odnose na stvari od kojih su možda patili Albanci, ali poslednja tema se odnosi na pitanja u obrnutom smislu, na probleme koje su poruzrokovali sami Albanci?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Kao što se kaže u uvodnoj rečenici, ili mislim u drugoj rečenici, naš izveštaj će dokumentovati povrede prava svih strana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. Da li je bilo odgovora na to pismo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nije bilo odgovora, ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nije bilo odgovora ni na ono pismo upućeno Ministarstvu pravde na sledećoj strani?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jugoslovenskog Ministarstva pravde?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Od Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nije bilo odgovora.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaša pitanja su bila drukčije formulisana, ali sada ne možemo ulaziti u to, nemamo vremena. Niste dobili ni odgovor od Gorana Matića, sekretara za informacije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne. Nikakav odgovor.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovo je jedno od propratnih pisama poslatog faksom. Vi ste u stvari pisali časopisu za koji ste nam rekli da je bio jedan od vaših javnih izvora informacija.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ovo je pismo jugoslovenskoj vojsci.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinite, ovo je samoj armiji. Objasnite mi, gde ste dobili ovu adresu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne sećam se tačno gde sam dobio adresu, ali sam imao jedan telefonski imenik, koji sam dobio u Beogradu i najverovatnije je da sam ovu adresu uzeo iz tog telefonskog imenika.

TUŽILAC NAJS: I konačno, srpski sekretar za informacije i jugoslovensko Ministarstvo unutrašnjih poslova. Hvala vam puno. To su bila sva pitanja koja sam hteo da postavim ovom svedoku.

SUDIJA MEJ: Referenti za predmet su u pravu da je trebalo da sve ovo stavite u jednu fasciklu.

TUŽILAC NAJS: Da. To je u potpunosti moj propust.

SUDIJA MEJ: Verujem da nije ni u pripremi, je li tako?

TUŽILAC NAJS: Mislim da nije.

SUDIJA MEJ: Ne.

(Pretno veće se savetuje)

TUŽILAC NAJS: Ja bih u određenom trenutku tražio samo pet minuta kako bih radio sa prethodnim svedokom, da vidim šta ima novo. Možda bi bilo bolje da to uradim posle pauze nego pre, ali od vas zavisi da li tada ili pred kraj ovog jutra.

SUDIJA MEJ: Možda bi bilo najzgodnije pred na kraju sednice, bolje nego da prekidamo ovog svedoka. Sada ćemo napraviti pauzu od 20 minuta. Bilo bi nam od koristi, bar govorim u svoje ime, da nam se pokaže Drenica na mapi. O njoj se često govori, a njena lokacija nije jasna na raznim mapama koje smo do sada videli.

TUŽILAC NAJS: U redu.

SUDIJA MEJ: Možda ne sada, ali u nekom trenutku će biti korisno da je imamo.

TUŽILAC NAJS: Ne mislim da će biti bilo kakvih problema da se ovaj svedok pozabavi time.

SUDIJA MEJ: Ne, to možda nije baš pravi svedok za to, bilo bi razumno da dovedemo nekoga ko ima sveobuhvatan pregled. Sada ćemo napraviti pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Napisali ste u vašoj izjavi, to je druga izjava koju ste dali, da ste od aprila do juna 2000. godine radili za Tužilaštvo i ponovo u avgustu 2001. Znači, prvi put tri meseca, drugi put jedan mesec i kažete da ste radili istraživanje i da ste uradili analizu za optužnicu za Kosovo protiv mene. Šta ste vi u stvari radili?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pitanje je šta sam radio dok sam radio za Tužilaštvo? Je li to?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ovde kaže, kako sam vam citirao, kako su uradili analizu za optužnicu protiv mene. Šta to preciznije znači?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Dok sam radio za Tužilaštvo, imao sam dva zadatka. Prvi zadatak je bio da kontaktiram i obavim razgovore sa političkim ličnostima na Kosovu. To su osobe koje su se bavile političkim radom ili su konkretno bile uključene u pregovore jedne ili druge vrste. Drugi moj zadatak je bio da prikupljam dokumente. Konkretno da prikupljam dokumente srpske policije ili jugoslovenske vojske ili druge relevantne dokumente koji bi mogli da objasne aktivnosti Vlade na Kosovu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta podrazumeva reč analiza? Vi sada govorite o prikupljanju činjenica, šta podrazumeva pošto kažete da ste uradili analizu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Moj posao je bio da utvrdim koje su političke ličnosti među kosovskim Albancima koji bi potencijalno mogli da pomognu u ovom slučaju. U tom smislu je bio potreban izvestan stepen analitičkog rada da bi se utvrdilo da li je neka ličnost odigrala neku ulogu i koju, i da li bi nekako mogli da ovde daju neki doprinos. To isto važi i za dokumente. Da bi se shvatilo da li je neki dokument relevantan, potrebna je određena

doza analitičkog rada. Međutim, to sam radio u manjoj meri, ja sam u stvari prikupio sve što mi je dospevalo u ruke, a analizu sam prepustio ekspertima ovde u Tužilaštvu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, s obzirom na tu vašu aktivnost, da li vi sebe smatrate jednim od koautora optužnice?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne smatram se ni na koji način.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vaša saradnja na analizi i prikupljanju podataka za optužnicu vas ne kvalifikuje kao jednog od koautora te optužnice?

SUDIJA MEJ: Upravo je odgovorio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi ste naveli ovo vreme od aprila do juna 2000. godine i u avgustu 2001. godine u svojoj izjavi kao jedino vreme u kome ste radili za Tužilaštvo. Međutim, ovde se vidi da ste za Tužilaštvo obavili posao u svojstvu istražitelja kada ste prvog novembra i trećeg novembra 2001. godine, što je izvan ovog vremenskog perioda koji ste pomenuli kao period angažovanja u Tužilaštvu, obavili razgovore sa Ibrahimom Rugovom. Zašto ste prećutali to svoje angažovanje za Tužilaštvo, koje je nesporno, pretpostavljam?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pre svega, ja nikada nisam bio istražitelj za ovaj Tribunal, bio sam istražni analitičar. A kao drugo, odgovor na vaše pitanje je u stvari vrlo jednostavan. Kada sam radio u Tribunalu u avgustu 2001. godine, na kraju sam otišao iz Haga (The Hague), otišao sam sa posla dva dana ranije nego što je bilo predviđeno, morao sam da se vratim u Njujork (New York). U oktobru 2001. godine ja sam bio dole u tom regionu na Kosovu, a zatim sam otišao u Albaniju da nastavim istraživanje za svoju knjigu. I pošto mi je iz ugovora ostalo još dva neodrađena dana, birokratija u Međunarodnom sudu je bila zabrinuta zbog toga, a i pošto sam hteo da nastavim rad koji sam započeo, ponudio sam da dok sam na Kosovu da pomognem konkretno sa ovim

intervjuom doktora Rugove. Ja sam bio taj zajedno sa istražiteljem Džonatanom Sačom (Jonathan Sutch) koji je prvi kontaktirao doktora Rugovu u avgustu i razgovarao sa njim o mogućnosti da da izjavu, i početkom novembra doktor Rugova je bio spreman. Ja sam se nalazio na Kosovu, imao sam još dva dana da odradim po ugovoru i zato sam se složio da sa istražiteljem Džonatanom Sačom obavim taj razgovor, drugim rečima, da uzmem tu izjavu koju pominjete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste li imali dva ugovora sa Tužilaštvom, dakle jedan za ovaj period od tri meseca od aprila do juna, i drugi za avgust?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko su vam platili za to?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Teško mi je sada da se setim, imao sam takozvani ugovor GTA, znam da je moj rang bio P3 i ako se sećam tačno, plata je negde između 1.500 i 2.000 dolara mesečno. Ali morao bih da proverim. Mislim da je javni podatak kolika je plata za rang P3.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sve ovo o čemu ste danas govorili, dokumenta koja ste priložili, ove knjižice i tako dalje, uradili ste, koliko sam shvatio, u okviru svojih aktivnosti u organizaciji Hjumen rajts voč. Da li je tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vi smatrate tu organizaciju nepristrasnom, objektivnom?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Smatram.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je, s obzirom na to da ste pominjali to u svojoj izjavi govoreći o NATO bombardovanju, da li je bombardovanje civilnih ciljeva zločin?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Organizacija Hjumen rajts voč je utvrdila prema svojim istraživanjima da je NATO povredio

međunarodno humanitarno pravo i ja ću, koliko vas to zanima, mogu objasniti gde i kako. Međutim, organizacija nije zaključila da je NATO počinio ratne zločine, a razlika je ovde ukratko u poimanju zločinačke namere. Dok je organizacija kritikovala NATO za neke njihove mete, nismo imali nepobitne dokaze za to da je NATO posebno i namerno gađao civile.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, kada imate informacije o gađanim bolnicama, vozovima, autobusima, evo ovde ste stavili na prvu stranu Aleksinac, rudarski gradić u centru Srbije, da li to zaista ne smatrate civilnim ciljevima?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ono što je ovde sporno je odabir ciljeva od strane NATO pakta, i da li je postojala vojna opravdanost kod ovih ciljeva. Naš zaključak je bio da je postojala ozbiljna zabrinutost. Mi smo kritikovali NATO što nije preduzeo dovoljno mera da se minimizuju civilne žrtve, što nisu preduzeli dovoljno mera da adekvatno razgraniče između civilnih i vojnih ciljeva. Takođe smo kritikovali korišćenje kasetnih bombi koje mi smatramo oružjem koje ne pravi razliku između civila i vojnih lica. Moram da kažem da je u maju Bela Kuća (White House) izdala direktivu da se prestane sa korišćenjem kasetnih bombi, ali do tada do tog trenutka one jesu bile korišćene. Uzimajući sve to u obzir, mi nismo prikupili dovoljno dokaza koji bi uverljivo pokazali da su civilni ciljevi bili odabrani sa konkretnom namerom da se rane ili ubiju civili. Dokazivanje je u velikoj meri na nama, obaveza dokazivanja postoji u svim našim istragama, a u nedostatku uverljivih dokaza mi nismo spremni da tvrdimo da su počinjeni ratni zločini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali kad se ima u vidu na primer da je kasetnim bombama bombardovan centar grada Niša, da li se podrazumeva da su to civilni ciljevi i da se ne može izvući dovoljno dokaza da su kasetne bombe bačene u centar grada Niša, u blizini pijace, u blizini univerziteta, klinika i tako dalje, namenjene civilnim ciljevima. Da li to ostavlja bilo kakvu sumnju za vas?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Izveštaj koji je organizacija Human Rajts Voč objavila, ja sam pomagao u izdavanju, ali nisam

obavio istražni rad, pozvao je vlade iz NATO-a i sam NATO da obave istragu, da uspostave neku komisiju koja bi istraživala ono što mi nazivamo ozbiljnim tvrdnjama. NATO to nije uradio, bar još ne javno. Što se tiče tog slučaja sa kasetnim bombama u Nišu koji ste vi pomenuli, to je svakako nesumnjivo jedan od slučajeva koji treba dalje istražiti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je upotreba osiromašenog uranijuma zločin?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja nisam pravni stručnjak, ja nisam pravnik tako da ja ne bih dao definitivan odgovor na to pitanje. Svakako da je jedan od fundamentalnih principa Ženevske konvencije taj da treba da se umanju efekat koji vođenje rata ima na civile. Prema tome, osiromašeni uranijum možda treba posmatrati u tom kontekstu, ali to je jedan pravni argument i ja nisam kompetentan da u to ulazim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko shvatam, koliko mogu dobro da zaključim iz svega ovoga što ste sad rekli i na pitanje da li je bombardovanje civilnih ciljeva zločin, a pitanje je da li je upotreba kasetnih bombi zločin, da li je upotreba osiromašenog uranijuma zločin, ne možete da odgovorite precizno ni da ni ne. Je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne, to nije sasvim tačno. Jasno je da mnogo od ovih pitanja koja ste vi pokrenuli jesu konkretni zločini, ukoliko su počinjeni sa punim saznanjem da su zločini i ukoliko su učinjeni sa ciljem da se povrede civili. Naši zaključci nisu otišli tako daleko.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je agresija NATO protivna Povelji Ujedinjenih Nacija (Charter of the United Nations) ili nije?

SUDIJA MEJ: Da li je to deo onoga o čemu ste vi stručni da svedočite?

SVEDOK ABRAHAMS: Ne, nije.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, onda ne možete da postavite ovo pitanje svedoku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, gospodine Mej, to je sasvim logična reakcija. A recite mi evo, sad ste pomenuli nekoliko primera karakterističnih za NATO agresiju. Vi ste pomenuli u svojoj izjavi mnogobrojne zločine koje je izvršila takozvana UČK. Doduše, smanjujući brojeve, ali brojevi su dovoljno imponozantni, čak i ovi koje ste vi pomenuli. Pomenuli ste 250.000 isteranih Srba, pomenuli ste 1.000 ubijenih, pomenuli ste 1.000 otetih, iako je to daleko ispod broja. Niste pomenuli desetine hiljada spaljenih srpskih kuća ni bilo šta drugo, ali bar ono što ste pomenuli, da li to smatrate zločinom?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pre svega bih hteo da napravim jednu kratku ispravku. Vi ste spomenuli 1000 ubijenih i 1000 nestalih, to je zapravo ista cifra. Postoji 1000 Srba i Roma koji su nestali posle NATO intervencije posle 12. juna, i za mnoge se pretpostavlja da su mrtvi, ali ja ne želim da od ove hiljade pravim dve hiljade. A u odgovoru na vaše pitanje da, mi to smatramo zločinima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Sad kad imamo u vidu zločine koje je počinio NATO, koje još nedovoljno imate precizirane, imamo ove zločine koje je počinio UČK gde ste prilično kategorični. Kako to da Hjuman rajts voč i vi lično niste počinioce tih zločina optužili pred ovom institucijom, bez obzira što je ona nelegalna? Na isti način kao što ste optužili mene, na primer i srpsku vojsku i policiju i tako dalje. Kako ste to propustili da učinite?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: U mnogobrojnim prilikama, mi smo tražili punu odgovornost, mi smo tražili da Sud na jedan nepristrasan način istraži zločine koje su počinile sve strane, mi smo dokumentovali zločine ili kršenja koje su počinile sve strane. Takođe smo apelovali da dođe do punog pozivanja na odgovornost pripadnika Albanaca sa Kosova koji su počinili zločine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Opet govorite o nepristrasnom i objektivnom načinu. Da li zaista mislite da je i ovo što ste sad priložili koje govori o agresiji NATO gde ispod fotografije na prvoj strani kaže: "Tri civila ubijena u Aleksincu", a onda unutra i vi govorite u svojoj izjavi da je 500 poginulo, a znate da nije reč o tri civila, nije reč o 500, nego o mnogo većim brojevima. Uostalom, svi su obeleženi u zvanična dokumenta. Da li vam se čini da je ovo namerno minimiziranje učinka zločina koji je učinjen nad mojom zemljom od strane upravo vaše organizacije Hjuman rajts voč?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja smatram da su cifre u ovom izveštaju precizne. One su mnogo manje od onoga što govori jugoslovenska Vlada, ali su takođe i mnogo veće od onoga što je NATO priznao. Ali, možda najbolji dokaz dolazi od beogradskog Okružnog suda jer u avgustu 2000. godine je došlo do suđenja vođama NATO-a gde su optuženi Klinton (Bill Clinton), Bler (Toni Blair), Vesli Klark (Wesley Clark) i tako dalje. I u optužnici koju je podneo beogradski tužilac broj civila koji je ubio NATO je otprilike naveden kao 500. Mi smo uporedili tu optužnicu sa našim izveštajem i neka od imena se razlikuju. Ima nekih imena koja mi imamo, a koji oni nemaju i obrnuto, ali cifra je ista.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moj je utisak da vi niste dobro pročitali te podatke, ali ostavimo to na stranu. Vi dakle tvrdite da je Hjumen rajts voč i nastojanja koja on ima, da je to objektivno, nepristrasno i dobronamerno, je li tako? To je u celini jedan vaš prilaz?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, ja smatram da to jeste tako. Ja mislim da smo mi uradili sve što je moguće da bismo bili što objektivniji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To znači da rade objektivni i nepristrasni ljudi, je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja mislim da je nivo profesionalnosti veoma visok.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Kad imate u vidu ovo što možete da skinete sa sajta i kad vidite taj sastav Hjuman rajts voč-a, na njemu na primer vidite Vorena Cimermana (Warren Zimmermann), bivšeg američkog ambasadora, koji je između ostalog poznat po tome što je rekao Aliji Izetbegoviću da odbije Lisabonski sporazum (Lisbon Agreement)?

SUDIJA MEJ: Sada, gospodine Miloševiću, vama je i ranije rečeno da formulišete kratka pitanja. Izvolite postaviti pitanje. Koje je vaše pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej (May), pošto svedok tvrdi da je Hjuman rajts voč objektivna organizacija, moje pitanje glasi: Kako on smatra da može biti objektivna kad je unutra njegov poslodavac Džordž Soroš, kad je unutra Abramovič (Morton Abramovitz), savetnik Tačija (Hashim Thaqi) u Rambujeu (Rambouillet), kad je unutra Cimerman koji je savetovao Izetbegovića da odbije Lisabonski sporazum? Dakle, ljudi duboko involvirani u američku politiku, koji su se zalagali za bombardovanje Jugoslavije, za agresiju na Jugoslaviju i pored mnogih drugih koji su tamo. Da li se to može tvrditi ili ne?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja ovde moram nešto da pojasnim. Nije tačno, nije ispravno reći da su ovi pojedinci kao što su Voren Cimerman i Morton Abramovič u organizaciji Human rajts voč. Ispravno bi bilo reći da se oba ova čoveka nalaze u savetodavnom telu za Evropu i Centralnu Aziju, a u tom odeljenju sam ja radio. Ovaj savetodavni komitet ima konkretnu funkciju, a to je da, kao što njegovo ime govori, daje savete. Oni su prisutni kao eksperti u regionu koji nama pomažu da stavljamo prioritete u našem poslu, ali oni ni na koji način nemaju izvršnu ulogu. Oni nisu uključeni u istraživački rad koji mi obavljamo, niti su uključeni u naše donošenje zaključaka i ja mogu lično da kažem na osnovu svoga rada da ja nikad nisam imao razgovor niti sa jednim od te dvojice. Mogli bismo takođe tu da uvrstimo i Herba Okuna (Herb Okun), jednog istog bivšeg američkog diplomatu. Ja nikada sa njima nisam razgovarao o mojim konkretnim nalazima, niti o tome

kako treba da izložim svoje konkretne nalaze. Takođe treba da naglasim da što se tiče prioriteta našeg posla, nama definitivno nije trebao nikakav stručnjak da kaže da treba da se usredsredimo na Kosovo. To je bilo očigledno i proisticalo je iz činjenica. Želim da se osvrnem na još dve kratke stvari. Prvo, ovi pojedinci, ove osobe koje ste vi naveli više nisu na zvaničnim položajima. U stvari, članovi ovog savetodavnog komiteta nemaju pravo da istovremeno budu i na nekoj zvaničnoj funkciji. Na kraju, što se tiče objektivnosti Hjuman rajts voč-a, najbolji dokaz ili nešto što najviše ide u prilog ovome što ja govorim je naš rad. Govoreći o Kosovu, ja sam danas naveo koje smo izveštaje sačinili. Ako govorimo o celom regionu, balkanskom poluostrvu, mi smo zabeležili kršenja koje su počinile sve strane u sukobu. Ja lično sam počeo svoju karijeru u Albaniji i objavio tri izveštaja u kojima se oštro kritikovala albanska vlada. Naša organizacija u celini je aktivna u više od 80 zemalja u svetu, uključujući SAD. Ja verujem da je katalog izveštaja sam po sebi dovoljan dokaz.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ne čini li vam se, kad se uzme u obzir sve ovo o čemu smo za ovo kratko vreme govorili, da je uloga Hjumen rajts voč-a da proizvodi izgovore za mešanje u unutrašnje stvari drugih država? Samo kažite da ili ne.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Rekli ste da ste svoju karijeru počeli u Albaniji i to na istraživanju kršenja prava grčke manjine. Pa da li ste tu izvukli dovoljno argumenata da vidite na kakav ste način i koliko dugo, čak rekao bih nekoliko decenija i sistematski na najgrublji način kršena prava, i čak uništavana grčka manjina u Albaniji? Da li ste izvukli bar te činjenice i te zaključke?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Moji nalazi su bili zapravo prilično drugačiji. Ja jesam zaključio, ja jesam zabeležio čitav niz kršenja, dovoljno da popunim njima izveštaj. Zapravo, moj prvi izveštaj za organizaciju Hjuman rajts voč je bio o povredama prava grčke manjine u Albaniji. Ja bih bio veoma zadovoljan da nešto kažem i da elaboriram o detaljima na tu temu, ukoliko sudije to

interesuje, ali ja nisam zapravo zaključio da su te povrede bile onoliko ekstremne kao ona povrede do kojih je dolazilo na Kosovu. Bilo je problema sa obrazovanjem, bio je jedan istaknut slučaj na sudu, ali nije postojala konstantnost sistematskog i neprekidnog nasilja koje smo mi zabeležili na Kosovu. I ja, prema tome, ne mogu da uporedim ova dva slučaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je uopšte postojalo nasilje nad kosovskim Albancima o kome vi govorite, dakle bilo kakvo nasilje pre nego što su teroristi počeli da ubijaju negde posle 1996. godine?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Oprostite, vaše pitanje se odnosilo na period pre 1960. godine? 1996. godine, izvinite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da. Kažem da li je postojalo bilo kakvo, a ne samo nesistematsko nego bilo kakvo nasilje o kome vi govorite pre nego što su teroristi organizovano počeli da ubijaju civile, policajce, vojnike, šumare, poštare, Srbe, Albance i sve drugo na Kosovu. Da li je postojalo neko nasilje?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jeste. Ja mislim da ovaj izveštaj koji se zove "Po naređenju" je dobar primer nasilja koje je postojalo. Ovaj izveštaj je publikovan 1993. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, na to ćemo doći onda kasnije. Recite mi da li znate kada je podignuta optužnica, ova o kojoj vi svedočite?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mislite na prvobitnu optužnicu?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Protiv mene, da. Kada je podignuta ta optužnica?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mislim da je to bilo u maju 1999. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A vi ste dali prvu izjavu, koliko ja vidim iz ovih podataka, još osmog marta 1999. godine.

Dakle, više od dva meseca pre nego što je pognuta optužnica. Je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nije mi jasno kad kažete moja prva izjava?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa evo, ova koja mi je dostavljena. Piše, ponedeljak osmi i četvrtak...

SUDIJA MEJ: Mi imamo dve izjave, gospodine Abrahams, dve vaše izjave koje ste dali Tužilaštvu. Prva je od osmog do 11. marta. To je bez sumnje ona na koju optuženi misli, a druga je od januara 2002. godine. Da li ih imate pred vama?

SVEDOK ABRAHAMS: Nemam, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Možda bi trebalo dati svedoku te izjave. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moje se pitanje u ovom trenutku ne odnosi, gospodine Mej, na sadržinu same izjave, nego zasad samo na datum. Dakle, datum je ponedeljak osmi, i četvrtak, 11. mart 1999. godine, pre NATO agresije, pune dve nedelje pre nje, i gotovo dva i po meseca pre podizanja optužnice. Da li ste vi tada dali, kao što ovde piše, tu izjavu u Njujorku?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Jesam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste to učinili po nečijoj sugestiji?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Istražitelj Tim Keli (Tim Kelly) i Denis Milner (Dennis Milner) su došli u Njujork i tražili od mene da dam izjavu i ja sam se složio da to uradim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, istražitelji ove institucije su kod vas došli još početkom marta 1999. godine, da traže od vas izjavu za optužnicu protiv mene, je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tražili su da dam izjavu, a nije bilo jasno u koju svrhu je trebalo da bude ta izjava. Hteli su da dam izjavu o onome što sam ja video na Kosovu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ste tu izjavu dali u Njujorku?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I kome kažete da ste dali?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Timu Keliju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo je on bio prisutan pri davanju izjave?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tačno je. Bila su dva istražitelja koja su došla u Njujork, Tim Keli je uzeo od mene izjavu, a Denis Milner je uzeo izjavu od mog kolege Piter Bukerta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi zbog čega ste smatrali da je potrebno da svoju izjavu date u skladu sa nekim njihovim pravilnikom koji prećutkuje imena svih izvora koji vam služe za davanje izjave?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ukoliko sam ja dobro shvatio ovu ispravku, vi mislite na redigovanje te prve izjave, koja sada više nije redigovana, je li na to sada mislite?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da. Upravo to pitam.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da. Objašnjenje za to je zapravo veoma jednostavno. Kada sam ja obavljao razgovore 1998. godine bilo je nekih lica koja su tražila da budu anonimni. Tražili su od nas da u našem izveštaju ne štampamo njihova imena, da ih ne objavljujemo. Razlog za to je bio strah koji je kod njih postojao od odmazde. Strah koji po mom mišljenju nije bio neosnovan, nije bio neopravdan. To je bio opravdan strah. Neki ljudi su znači tražili da ostanu anonimni. Kad sam ja tu izjavu dao gospodinu Keliju, ja sam uključio u nju neka od imena lica koja su tražila da ostanu anonimna. I sada gledajući unatrag, nije trebalo

da mu dam ta imena, ali kad sam shvatio da se ta imena nalaze tamo, tražili smo da se ta imena, mislim da se radilo o četiri imena, izbrišu, tako da možemo da ispoštujemo dogovor koji smo mi imali sa svedocima. Poverenje između osobe koja vodi razgovor sa onim sa kojim se vodi razgovor je veoma važno. Iako ja smatram da bi se ova četiri lica sad složila i pristala da se objave njihova imena zato što više ne postoji strah, ja ipak moram da ispoštujem dogovor koji smo mi postigli 1998. godine. Na kraju smo kontaktirali sve četiri osobe i pitali smo ih da li bi imali nešto protiv da se njihova imena uvrste u moju izjavu, i sva četiri lica su pristala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, nema potrebe da čujemo još više detalja, samo mi kažite kad ste ih to pitali?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To je bilo u sredu ove prošle nedelje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ove tri godine je bilo nesporno, tek prošle nedelje ste to razjasnili. Dobro. Vi ste bili stipendista Soroš fondacije. Je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, dobio sam stipendiju za individualan projekat od 18 meseci da bih pisao knjigu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kako ste stekli tu stipendiju?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako što sam podneo prijavu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste potpisali neki ugovor ili sporazum o stipendiranju?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, jesam. Potpisao sam ugovor kad mi je dodeljena ta stipendija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li status stipendiste, s obzirom na taj ugovor, podrazumeva bilo kakvu obavezu sa vaše strane, u pogledu vaše buduće aktivnosti, vašeg rada, i tako dalje?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Postoji obaveza da se koriste ta finansijska sredstva koja organizacija daje, da se ona koriste za projekat za koji su ta sredstva dodeljena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A za koji ste vi projekat ta sredstva dobili?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: To je bilo za pisanje knjige jednog žurnalističkog istorijata tranzicije Albanije od komunizma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja shvatam da ste vi rekli u glavnom ispitivanju da upravo sada radite na toj knjizi, knjizi o tranziciji Albanije iz komunizma?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Tako je, ja još uvek radim na toj knjizi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da je Soroš fondacije (Soros Foundation) jedan od finansijera ove institucije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Mislite na Međunarodni sud? Koliko ja znam, ta organizacija ne finansira Tribunal, ali možda i grešim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I Džordž Soroš ne, je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Koliko ja znam, moj odgovor je ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A recite mi, zbog čega je vlada u Tirani (Tirana) ugasila vaš nezavisni list, studentski, već posle prvog broja?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Naš projekat u Albaniji sastojao se u tome da se pomogne studentima žurnalistike da prave studentske novine. Taj list je objavljen. Zvao se "Reporter", i četiri dana nakon prvobitnog objavljivanja, Vlada je zatvorila te novine. To je bila Vlada Salji Beriše (Sali Berisha). Bilo je nekoliko razloga koje ja mogu objasniti ako je potrebno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li vam je poznato koliki je budžet imao na raspolaganju Hjuman rajts voč u toku 1998. i 1999. godine? Govorim o području Kosova, Makedonije i Albanije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Teško je reći. Celokupan budžet Hjuman rajts voča se svake godine objavljuje u godišnjim izveštajima. Čini mi se da je podeljen na dva odeljenja. Na primer, imamo odeljenje za Evropu i Centralnu Aziju, gde ja radim. Što se tiče preciznog finansiranja za Kosovo i Makedoniju, morao bih da pitam kolege jer istraživački tim u kome sam ja radio je bio odvojen od administrativnog tima ili tima koji se bavio prikupljanjem sredstava. Oni su donosili sredstva, a mi smo trošili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imate li predstave o veličini budžeta koji je bio stavljen na raspolaganje za te svrhe, neku grubu predstavu?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja sasvim iskreno kažem da ne mogu da vam dam tu procenu jer stvarno ne znam. Voljan sam da proverim i do te cifre se može doći, ali sada je jednostavno nemam na raspolaganju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li bar znate ko finansira Hjumen rajts voč?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pa, uopšteno govoreći, znam. Ima tri glavna izvora finansiranja. Prvi su donacije od bogatih ili zainteresovanih osoba, drugi izvor su fondacije. Znam, a oni su navedeni u godišnjem izveštaju, za takve izvore kao što su Fordova fondacija (Ford Foundation), Mek Arturova Fondacija (McArthur Foundation) i Soroševa fondacija. A treći izvor finansiranja su aktivnosti na kojima se prikupljaju sredstva, kao što su filmski festivali, godišnja večera, i slične manifestacije. Svi fondovi od preko 5.000 dolara su navedeni u godišnjem izveštaju i predstavljaju javni podatak. Dve stvari mogu reći vrlo kratko o finansiranju. Prvo, mi ne prihvatamo nikakva sredstva od vlada, a takođe ne prihvatamo ni novac od kvazi-vladinih organizacija. Pod tim podrazumevam organizaciju kao što je, na primer,

Nacionalna zadužbina za demokratiju (National Endowment for Democracy) koju finansira Kongres (US House of Representatives) SAD, ili fondacije u Nemačkoj (Germany) koje pripadaju političkim strankama, kao što je Fridrih Ebert (Friedrich Ebert Stiftung), Fondacija Konrad Adenauer (Konrad Adenauer Stiftung) i tako dalje. I konačno, finansiranje nema nikakav uticaj na naše nalaze. Postoji ogromna razlika između te dve stvari. Finansijeri daju novac, ali nemaju nikakvog prava da učestvuju ili utiču na naše nalaze ili način kako mi prezentujemo svoje nalaze. Postoji razlika između te dve stvari.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li kad neko nešto finansira bez ikakvog interesa ima mogućnosti da utiče?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja bih ovde razgraničio između interesa i uticaja. Očito je da oni koji nas podržavaju, fondacije ili pojedinci, brinu o ljudskim pravima i veruju da je važno da Hju-men rajts voč sporovodi svoje istrage. Ali ti finansijeri ne utiču ni na naše nalaze ni na način na koji ih prezentujemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste, dakle, bili prva kontakt osoba za predstavnike kancelarije Tužilaštva. To jest, prve kontakte sa kancelarijom Tužilaštva ste imali u Njujorku 8. marta 1999. godine. A tek mnogo kasnije ste napravili ugovor i počeli da radite za Tužilaštvo. Ko vas je pozvao da radite za Tužilaštvo?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ne sećam se tačno, ali sam siguran da sam bio u kontaktu sa Denisom Milnerom posle njegove posete Njujorku. A da, sada se sećam da sam bio u kontaktu i sa drugim ljudima u Tužilaštvu koji su me pitali da li sam zainteresovan da doprinesem, na neki način, ili da radim za njihovu kancelariju. Ideja je bila da ja mogu da pomognem Tužilaštvu svojim znanjem, svojim poznavanjem Kosova i poznavanjem pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, to razumem, nego nisam razumeo ko vas je lično pozvao, lično, sa ove strane?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Zvanično sam kontaktirao sa administrativnim službenicima koji su mi poslali jedan formular da

popunim, mislim da se zove P11, ako ne grešim i da podnesem formalnu molbu za zaposlenje i da prođem celu proceduru, ali ko me je konkretno pitao da li želim da radim ili ne, toga se ne sećam tačno. Znam da sam bio u kontaktu sa Klintonom Vilijamsonom (Clint Williamson), koji je radio u Tužilaštvu i takođe sa Ivanom Nižić, koja je radila za Tužilaštvo, i ukoliko me sećanje služi, uglavnom sam sa to dvoje ljudi razgovarao o eventualnim datumima kada bih mogao da počnem da radim, na čemu bih konkretno radio, i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da ste vi u svom članku, objavljenom još petog avgusta, dakle petog avgust 1998. godine, to je otprilike dva meseca pre nego što je došao Holbruk (Richard Holbrooke) i dogovorena Verifikaciona misija 1998. godine, u avgustu, napisali, citiram: "Prvi prioritet američke politike bi trebala biti optužnica protiv Miloševića. Za one koji pitaju da li on može biti direktno povezan sa zločinima u Bosni i Hrvatskoj, pogled na jugoslovensku komandnu strukturu ne ostavlja sumnju u pogledu njegove odgovornosti za zločine na Kosovu, što je jasno u okviru mandata Tribunala." Da li je to jedna od vaših rečenica koja izražava, kako bih rekao, anticipira ovako vizionarski i vidovito buduće poteze američke politike prema Jugoslaviji? Dakle, to je avgust 1998. godine.

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Pre svega, morao bih da vidim taj tekst, da vidim da li je vaš citat tačan, ali znam da jesam izrazio to generalno mišljenje. Da li se to na kraju krajeva i desilo ili ne, što se toga tiče, znamo svi da jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja imam ovde u originalu: "Prvi prioritet za američke vlasti bila bi optužnica protiv Miloševića. Za one koji dovode u pitanje da li se on može direktno povezati sa zločinima u Bosni i Hrvatskoj, jedan pogled na jugoslovenski lanac komandovanja ne ostavlja nikakve sumnje o njegovoj odgovornosti za zločine protiv čovečnosti na Kosovu, što je jasno unutar mandata Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju."

SUDIJA MEJ: Pokažite, dajte svedoku da vidi taj članak. To je na dnu druge strane. Da, izgleda tačno. Da li imate još nekih komentara o tome? Gospodine Abrahams, da li je to na bilo koji način uticalo na vaše svedočenje pred ovim Sudom?

SVEDOK ABRAHAMS: Ja mislim da ne, časni Sude. Naš apel za pozivanje na odgovornost i naša podrška ovom Tribunalu kao organizaciji je dosledna sa našim mandatom za pravdu.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, šta vi tvrdite ovom svedoku na osnovu nekih njegovih mišljenja koje je izrazio 1998. godine?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa, nekako mi se čini, kako bih rekao, suviše vizionarski u odnosu na događaje koji su usledili mnogo kasnije. Jer avgust 1998. godine, teško da bi neko mogao povezati sa neakvim optužnicama. Vi znate da je oktobra 1998. godine napravljen dogovor o Verifikacionoj misiji (OSCE Kosovo Verification Mission) i da je Verifikaciona misija počela novembra 1998. godine, da se završila posle Rambujea, a usledila agresija NATO. Ja bih predložio da ovaj deo mašinerije koji je radio u pripremanju zločina protiv Jugoslavije, dobro, to je jasno, najzad, ako i nije jasno...

SUDIJA MEJ: Neka svedok na to odgovori. Čuli ste šta je bila sugestija optuženog, gospodine Abrahams?

SVEDOK ABRAHAMS: Kategorično odbijam tvrdnje da nije bilo nikave reči o optužnici u avgustu 1998. godine. Organizacija Hjuman rajts voč je sigurno govorila o optužnicama, kao i druge humanitarne organizacije. Što se tiče vizionarstva, činjenica je došlo i do optužnice, hapšenja i suđenja zaista ne treba da se pripisuje našem članku. Mislim da razlozi za ovaj postupak potiču iz samih dela koja su počinjena na terenu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, zar nije taj članak ako ništa drugo, ako sve ovo odbijete, zar nije taj članak dokaz da

ste vi i vaša organizacija Soroš, Cimerman, Abramovič (Morton Abramovitz) i ostali prvi počeli pisati optužnice protiv mene iz razloga koji su očigledni? Da li je tako ili nije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja mislim da to nije tako. Naš posao je da dokumentujemo kršenja i mi to i radimo. Mi ne počinjemo od nekog krajnjeg rezultata, nekog zaključka ili cilja, a onda tražimo činjenice koje bi nas dovele do tog zaključka. Mi započinjemo istraživanje na terenu i ona nas vode do kraja, do ishoda. Činjenica da smo apelovali da se sprovodi istraga, da se ostvari pravda, te su činjenice u potpunosti konsistentne sa našim *raison d’etre*, a taj razlog postojanja je da dokumentujemo i posmatramo i izveštavamo o kršenjima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Taj članak, taj postupak govori suprotno, pa ste počeli s kraja, a onda uzeli da proizvodite elemente koji će da dovedu do tog željenog rezultata koji su vaši šefovi imali u vidu. Zar nije tako?

SUDIJA MEJ: Svedok je odgovorio na to pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pustite gad a odgovori. On je pisac i istraživač.

SUDIJA MEJ: On vam je dao odgovor. Objasnio je kako se to odvijalo. On to poriče.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, dobro gospodine Mej, to je sve u redu. Gospodine Abrahams, čini li vam se da taj vaš konkretan rad, aktivnost u vezi sa ovim krivičnim progonom koji se ovde odvija, doduše nelegalno ali vi u njemu učestvujete, pa vas ta vaša aktivnost čini nepodesnim da ovde svedočite, pogotovo što vi niti ste očevidac, niti ste ekspert.

SUDIJA MEJ: Optuženi vam sugeriše da ste na neki način pristrasni.

SVEDOK ABRAHAMS: Ne znam kako tačno da vam odgovorim sem da kažem da ja verujem da je moj rad u Hjuman rajts voč-u bio jedan poštenu i objektivni pokušaj da se dokumentuju kršenja koja su se zaista desila. A što se tiče toga da ja nisam stručnjak, neka to bude na vama da procenite, ali ja sigurno sebe smatram svedokom, jer sam, kao što sam spomenuo u direktnom ispitivanju, imao mogućnost da posmatram svojim očima neke od zločina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta ste videli svojim očima, molim vas? Jeste li vi videli jedno ubistvo svojim očima?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Bio sam očevidac uništavanja imovine civila, spaljivanje Pločica je jedan primer. Bio sam očevidac pljačkanja. 29. septembra u blizini sela Mlečane (Mleqan) gledao sam svojim očima kako policajci iznose kutije i ličnu imovinu iz privatne kuće. Bio sam očevidac u Gornjem Obrinju, nisam video samo ubijanje, sam čin ubijanja, ali sam video šta je bilo kasnije, kao što sam pomenuo, onih sedam leševa u jaruzi. Takođe se sećam da je RTS emitovala vesti o ubistvima u Gornjem Obrinju koja sam ja video, gde se tvrdilo da su ti leševi zapravo neke lutke. Mogu da vam kažem bez ikakvog oklevanja da sam ja bio prisutan u toj šumi i da nikad neću zaboraviti zadah tih leševa koje sam video.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi govorite o tome da ste u svakom pogledu objektivni, a evo ovde ste čak doneli fotografiju zapaljenog stoga sena u albanskom dvorištu, a niste doneli nijednu fotografiju brojnih žrtava bombardovanja NATO ili masakra koje je počinila UČK na mestima kao što je na primer Klečka (Klecke) ili druga mesta koja su vam poznata. Dakle, da li to da na jednoj strani donosite i snimak zapaljenog stoga sena, a na drugoj ne donosite baš nikakvu fotografiju, služi kao ilustracija vaše objektivnosti?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Nije istina da nismo imali fotografije zločina koje je izvršila OVK ili prekršaja NATO. Izveštaji koji su danas ovde pomenuti i predstavljeni, svi sadrže fotografije te vrste. Možda nijedan od njih nije stavljen na grafoskop, to

je pitanje koje treba da reši Tužilaštvo. Ja sam pružio ono što mi smatramo da doprinosi u ovom predmetu. Ali, ja mogu sigurno da prođem kroz te izveštaje i da vam pokažem fotografije koje prikazuju prekršaje koje su počinili NATO i OVK.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi kažete da nikada nećete zaboraviti utiske iz Gornjeg Obrinja, ja to mogu da razumem, sve te scene moraju biti strašne, ali je pitanje da li vi pravite razliku između nekoga ko se brani od terorizma ili agresije strane sile na svojoj teritoriji i nekoga ko se bavi terorizmom ili vrši agresiju na jednu nezavisnu državu koja rešava svoje sopstvene probleme i ne ugrožava nikoga drugog? Da li vi pravite tu razliku?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Dajte da jednu stvar da razjasnimo: Organizacija Hjuman rajts voč nikad nije dovela u pitanje prava vaše Vlade ili bilo koje vlade da konfrontira naoružane pobunjenike u okviru svojih granica, čak i vojnim sredstvima. Pitanje nije da li se možete suprotstaviti pobuni, već kako se treba suprotstavljate pobuni. A dokazi koje mi imamo su ogromni i govore o tome da snage srpske policije i jugoslovenske armije nisu svele na potrebni minimum štetu po civile i ubijanje civila i u mnogim slučajevima su ih uzimali za metu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa kad ste istraživali to leto 1998. godine, da li ste onda, budući da vam je bila dozvoljena sloboda kretanja i komuniciranje sa svima, da li ste bar onda znali... Ne čujem, imaju neki kvar u instalacijama...

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Molim vas, ponovite pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Rekao sam s obzirom da ste bili tamo i 1998. i 1999. do rata... Neko nešto buši...

SUDIJA MEJ: Poslaćemo poruku da se zaustave.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, 1998. godine ste bili tamo. Da li ste bar onda znali za veoma precizne naredbe da se

čak ni na UČK ne otvara vatra ako mogu da budu ugroženi civili? Da li ste to mogli saznati čak i od svojih sunarodnika koji su bili prisutni tamo i učestvovali u mnogim aktivnostima?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Ja ne znam za takvu naredbu. Nikad nisam video ništa što bi govorilo o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad ste već pomenuli Gornje Obrinje, da li sam vas ja dobro čuo, a mislim da jesam svakako, jer to stoji na transkriptu da za taj konkretan slučaj o kome govorite da ste eksplicite konstatali da su očigledne bile na tom mestu borbe između UČK i policije. Je li tako?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Da, tačno je. U borbama...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U Gornjem Obrinju su bile očigledne borbe između UČK i policije. Na osnovu čega vi možete da tvrdite od čije su vatre poginuli ti civili? Da li su poginuli od vatre UČK ili od vatre policije ili na neutvrđen način? Na osnovu čega to pripisujete u borbama, koje su bile očigledne i koje konstatujete kao očigledne, pripisujete nameri snaga policije?

SVEDOK ABRAHAMS – ODGOVOR: Odgovor na to pitanje je u ovoj knjizi. Mogu da vam kažem ukratko koji je to odgovor. Nema spora da je bilo borbi. Mi verujemo da je 14 srpskih policajaca poginulo u tim borbama koje su se vodile u Gornjem Obrinju i oko njega. Znamo zasigurno da je OVK imao svoju regionalnu bazu u gradiću Likovac (Likofc) i znamo da su neki seljani iz Gornjeg Obrinja bili članovi OVK. Ali takođe znamo da je 14 članova porodice Delijaj, žena i deca i jedan stariji čovek čiji je ime, koliko se sećam, Bajazit (Bajazit) bili sakriveni u šumi. Znamo to pošto smo pregledali to mesto, tamo je bio jedan improvizovani šator sa nekom opremom za kuvanje i na mestu gde su se krili oni su ubijeni. Obavili smo razgovore sa desetinama ljudi iz sela i okoline. To nas dovodi do pitanja naše metodologije, jer naš posao je da utvrdimo kako su ubijeni ti ljudi, pod pretpostavkom da postoji mogućnost da su i oni bili borci, da su ubijeni u borbama. Mi moramo da pretpostavimo da je to moguće i prikupimo argumente da to nije tako. I u svom istraživanju koje smo vodili u septembru i ponovo

u decembru, mi smo zaključili da su to bili civili koji su se krili u šumi, koji su napadnuti i ubijeni. Ne znam tačno ko ih je ubio, da li specijalna policija, da li posebne jedinice policije ili snage antiterorizma, jedinice MUP-a, to ne znam.

SUDIJA MEJ: Gospodine Abrahams, moramo sada završiti i osloboditi sudnicu. Ovim je završen vaš odgovor na ovo pitanje. Unakrsno ispitivanje se nastavlja ujutru. Molim vas da dođete ponovo u 9.00. Gospodine Miloševiću, mi smo utvrdili da imate pravo na još sat vremena i da nastavite unakrsno ispitivanje sutra.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Zašto umanjen za jedan sat, on je ispitivan od strane gospodina Najsa?

SUDIJA MEJ: Njega jeste ispitivao gospodin Najsa. Ustanovili smo dužinu tog ispitivanja. Ako sutra vi budete ispitivali sat vremena, to znači da ćete vi imati isto toliko vremena koliko i Tužilaštvo i plus još nekih 20 dodatnih minuta. Prema tome, imaćete više vremena nego Tužilaštvo. A vi, gospodine Najsa, ste hteli još nešto da pokrenete na privatnoj sednici?

TUŽILAC NAJS: Da, molim vas.

SUDIJA MEJ: Ako bi ste sačekali samo momenat, molim vas.

(privatna sednica)

SUDIJA MEJ: Vrlo dobro. Sada ćemo završiti za danas. Nastavljamo sutra u 9.00.